

ČEKAJUĆI RAVNOPRAVNOST
Analiza sadržaja izvještavanja pisanih medija o LGBT temama
u 2011. i 2012. godini

Sarajevo, 2012.

Edicija *Ljudska prava* Sarajevskog otvorenog centra
ediciju uređuje Emina Bošnjak
Knjiga 3.

naslov: ČEKAJUĆI RAVNOPRAVNOST. Analiza sadržaja
izvještavanja pisanih medija o LGBT temama
u 2011. i 2012. godini

autorice: Jasmina Čaušević i Kristina Ljevak

lektura_korektura: Sarajevski otvoreni centar

prelom_naslovnica: Sarajevski otvoreni centar

izdavač: Sarajevski otvoreni centar, www.soc.ba

za izdavača: Saša Gavrić

© Sarajevski otvoreni centar/autorice

Nekomercijalno umnožavanje, fotokopiranje ili bilo koji drugi oblik reprodukcije cijele publikacije ili njezinih dijelova je poželjno, uz prethodno pismeno informisanje izdavača na mail: office@soc.ba

Projekat se realizuje u saradnji sa partnerskom organizacijom ILGA Europe. Stavovi i mišljenja izneseni u ovom tekstu su autorski i ne predstavljaju izričite stavove i mišljenja izdavača. Svaki_a autor_ica odgovara za svoj tekst.

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

305:[316.774:070(497.6)

ČAUŠEVIĆ, Jasmina
Čekajući ravnopravnost : analiza sadržaja
izvještavanja pisanih medija o LGBT temama u 2011.
i 2012. godini / Jasmina Čaušević, Kristina
Ljevak. - Sarajevo : Sarajevski otvoreni centar,
2012. - 67 str. ; ilustr. ; 24 cm. - (Edicija
Ljudska prava ; knj. 3)

Bilješke o autoricama: str. 67. - Bibliografija uz
tekst.

ISBN 978-9958-9959-8-9
1. Ljevak, Kristina
COBISS.BH-ID 20098054

Jasmina Čaušević i Kristina Ljevak

ČEKAJUĆI RAVNOPRAVNOST

Analiza sadržaja izvještavanja pisanih medija o LGBT
temama u 2011. i 2012. godini

Sarajevo, 2012.

SADRŽAJ

PREDGOVOR

Tim Sarajevskog otvorenog centra 7

UVOD

9

1. OPĆE INFORMACIJE

10

2. DOMINANTNI OBRASCI PRIKAZIVANJA LGBT

OSOBA U MEDIJIMA 14

3. ANALIZA PRIMJERA

3.1. Kontekst	17
3.2. Proizvoljne informacije	18
3.3. Coming out u udarnom terminu	19
3.4. Mjera za mahalu i <i>Les gens d' Uterpan</i>	20
3.5. Dobri DANI bh. novinarstva	21
3.6. Showbizarnost bh. medijskog izvještavanja	27

4. TEORIJSKI OSVRT NA OBRASCE I CILJEVE IZVJEŠTAVANJA

39

PREPORUKE I ZAKLJUČCI

41

LGBT RJEČNIK

44

SAŽETAK

57

SUMMARY

60

KORISNI LINKOVI

65

BILJEŠKE O AUTORICAMA

67

PREDGOVOR

Tim Sarajevskog otvorenog centra

Pred vama se nalazi druga medijska analiza sadržaja izvještavanja pisanih medija o LGBT temama u izdanju Sarajevskog otvorenog centra. Mediji predstavljaju moćan instrument kojim se vrši uticaj na stavove i ponašanje publike. Cilj našeg kontinuiranog praćenja štampanih medija u BiH jeste dobivanje slike o načinu na koji su LGBT osobe i njihov život prestavljeni u medijima. Analiza pokazuje način izvještavanja medija i njihov uticaj na javno mnjenje i ona je polazna tačka za prepoznavanje i ukazivanje na negativne obrasce pisanja (senzacionalizacija, seksualizacija i stereotipizacija), tradicionalističko-patrijahalni pristup LGBT temama. Također, analiza je i instrument mjerena pomaka ka željenoj pozitivnoj vidljivosti LGBT osoba u štampanim medijima i temelj za pisanje preporuka za bolje etičko i profesionalno izvještavanje bh. novinarki i novinara.

Tim Sarajevskog otvorenog centra se zahvaljuje Jasmini Čaušević i Kristini Ljevak na iskazanoj volji za saradnjom, našoj partnerskoj organizaciji ILGA-Europe, te onima koji_e intenzivno rade na jačanju poštivanja ljudskih prava, pa samim time i prava LGBT osoba u Bosni i Hercegovini!

UVOD

Analiza koja je pred vama nastavak je praćenja izvještavanja o LGBT temama u bosanskohercegovačkim štampanim medijima, koju drugu godinu zaredom objavljuje *Sarajevski otvoreni centar*. Kako bismo što slojevitije predstavile problem diskriminacionog izvještavanja o LGBT osobama u medijima, osim opsežne analize konkretnih novinskih tekstova, predstavile smo i najvažnije savremene teorije koje se bave ideološkim i sociološkim ravnima medejske kulture. Teorijskim osvrtom na ciljeve izvještavanja, kroz sintezu dominantnih obrazaca prikazivanja LGBT populacije u medijima, pokušale smo pokazati da uvijek treba imati u vidu kompleksnu historijsku ravan patrijarhalnog insistiranja na krutim heteroseksualnim običajima ponašanja jer heteroseksizam jeste moćni mehanizam prisile, kontrole, marginaliziranja svih različitosti i obnavljanja klasnog sistema, bilo simbolički, bilo kroz realne matrice.

Analiza pokazuje da se u bosanskohercegovačkim medijima najviše piše o poznatim ličnostima iz svijeta zabave (raznorazni detalji iz života poznatih osoba koji su na bilo kakav način vezani za LGBT teme) kao i o dešavanjima u regiji (održavanja, najavljivanja i otkazivanja Parada ponosa), a najmanje o ozbilnjim društvenim, pravnim i političkim pitanjima LGBT osoba u Bosni i Hercegovini (od 522 teksta koliko ih je ukupno objavljeno za godinu dana, samo se 28 odnosi na bh. kontekst). Poražava činjenica da se ubjedljivo najviše objavljaju agencijske vijesti vezane za šoubiznis, ali ohrabruje to da se u 2012. godini mnogo više (i kvalitativno i kvantitativno) pisalo o LGBT osobama u odnosu na 2011. godinu.

Na kraju, kroz preporuke i zaključke, u skladu sa novinarskom etikom i savremenom teorijom o medijima, predložile smo nekoliko ideja kojima se može poboljšati kvalitet izvještavanja o LGBT osobama.

1. OPĆE INFORMACIJE

U periodu od oktobra 2011. do oktobra 2012. godine *Sarajevski otvoren centar* prikupljao je izvještavanja dnevnih, sedmičnih i petnaestodnevnih pisanih bosanskohercegovačkih medija o temama koje imaju veze sa LGBT osobama¹ i kulturom. *Media plan Institut*² radio je praćenje i obradu tekstova iz medija i svakodnevno dostavlja podatke koji su relevantni za analizu – detalji o novini u kojoj je objavljen tekst, naslov teksta, sažetak teksta, žanr, autor_ica ili izvor teksta, stranica u novini, pozicija teksta na stranici i površina teksta.

-
- 1 Sveobuhvatnija skraćenica jeste LGBTTIQ i predstavlja skraćenicu za lezbejke, gejeve, biseksualne, transrodne, transeksualne, interseksualne i queer osobe. **Lezbejke** su žene koje emotivno i/ili fizički privlače žene. **Gej** je pojam koji se koristi za muškarce koje emotivno i/ili fizički privlače muškarci. **Biseksualce/biseksualke/biseksualne osobe** emotivno i/ili fizički privlače osobe oba spola. **Transrodne osobe** su one čiji rodni identitet i/ili rodno izražavanje nije u skladu sa uvaženim (nametnutim) tradicionalnim rodnim ulogama i normama. **Transeksualne osobe** su one koje imaju jasnu želju i namjeru da promijene svoj spol, kao i osobe koje su djelomično ili potpuno modificirale (fizičkom i/ili hormonalnom terapijom i operacijama) svoje tijelo i svoju prezentaciju, izražavajući svoj rodni i/ili spolni identitet i osjećaj sebe. **Interseksualne osobe** su one koje su rođene sa spolnim organima koji nisu definirani izričito kao muški ili ženski. **Queer (kvir) osobe** su sve one koje se odupiru heteropatrijarhalnim normama življena, bez obzira na svoju seksualnu orientaciju.
  - 2 Zvanična web stranica - <http://www.mediaplan.ba>

DNEVNE NOVINE

1. Dnevni avaz
2. Dnevni list
3. Euro Blic (BiH)
4. Fokus
5. Glas Srpske
6. Nezavisne novine
7. Oslobođenje
8. SAN
9. Slobodna Dalmacija (BiH)
10. Večernje novosti (BiH)
11. Večernji list (izdanje BiH)

SEDMIČNE I PETNAESTO-DNEVNE NOVINE

1. Azra
2. Dani
3. Express
4. Business Magazine
5. Gracija
6. Maxi
7. Novi Reporter
8. Slobodna Bosna
9. Start
10. Svijet
11. USK novine

Štampani mediji čija su izvještavanja praćenja

U praćenim štampanim medijima o rodnim i seksualnim manjinama, pisalo se kroz tekstove različitih žanrova – vijest, izvještaj, intervju, komentar, saopćenje – a u pitanju su bili autorski tekstovi ili agencijske vijesti. Površine koje su tekstovi zauzimali kretali su se od agencijske vijesti u nekoliko redova, preko autorskih izvještaja, vijesti i komentara na više od pola strane (najčešće vezano za političke implikacije i društvene prilike oko otkazivanja Parade ponosa u Beogradu i 2011. i 2012. godine), pa sve do nekoliko intervjua koji su zauzimali dvije i više strana.

Kako je za period juli – decembar 2011. godine urađena analiza medijskog izvještavanja o seksualnim manjinama u BiH³, u ovom tekstu ćemo period od oktobra do decembra predstaviti uglavnom kroz isticanje najvažnijih zaključaka koji su već dati, a također, na neke paradigmatične primjere medijskog izvještavanja iz ovog perioda referirat ćemo kroz analizu. Period od januara 2012. do 15. oktobra 2012. predstavljat će okosnicu naših analiza.

U periodu oktobar – decembar 2011. ukupno su objavljena 72 teksta i to većina upravo u oktobru, s obzirom da je tada udarna vijest bila hoće li ili neće biti Parade ponosa u Beogradu. Ista situacija je sa frekventnošću tekstova i tokom 2012. godine – najviše ih je bilo u drugoj polovini septembra i prvoj polovini oktobra. U periodu januar – oktobar 2012. ukupno je objavljeno 450 tekstova. Sve zajedno uvezvi, za godinu dana (1. oktobar 2011

³ Vidi publikaciju *Rozi izvještaj: Stanje LGBT ljudskih prava u BiH u 2011. godini*, Sarajevski otvoreni centar, Sarajevo, 2012, u okviru kojeg je i tekst Mashe Durkalić „Analiza medijskog izvještavanja o seksualnim manjinama u BiH“. str. 16- 48.

– 15. oktobar 2012.) objavljeno je 522 teksta. Najveći broj tekstova vezan za LGBT teme (i po 20 u danu) objavljuvao se u danima prije i poslije održavanja Parade ponosa u Splitu i Parade ponosa u Zagrebu (juni), te posebno za najavljivanje, pa otkazivanje Parade ponosa u Beogradu. Već iz ovog podatka jasno je da se u bosanskohercegovačkim medijima najviše piše o dešavanjima u regiji i – kako će se iz analize pokazati – o poznatim ličnostima iz svijeta zabave, a najmanje o društvenim, pravnim i političkim pitanjima LGBT osoba u Bosni i Hercegovini (od 522 teksta, samo se 28 odnosi na ove teme i bh. kontekst).

- Tekstovi koji se bave bh. temama, uključujući i kratke vijesti o stanju LGBT prava = **28**
- Parada ponosa u Beogradu, pripreme, neodržavanje, reakcije, poruke svjetskih lidera, izjave srpskih političara, novinske kolumnе = **88**
- Povorka ponosa u Zagrebu i Queer Zagreb (deseta obljetnica) = **11**
- Povorka ponosa u Splitu, dio press clippinga je o neodržavanju prošlogodišnje, pripremama za 2012., organizovanju 2012., reakcijama, prisustvu ličnosti iz političkog i javnog života, troškovima obezbjedenja = **70**
- O filmu „Parada“ Srđana Dragojevića = **28**
- Bizarne i “soubizarné“ informacije, uključujući naslove *Nata digla gejeve na noge ili Nata ljubila lezbijske i skidala gejeve* (povodom nastupa Nataše Bekvalac u gej klubu) ili tekst iz Euro Blica (5.10.2012. M. Mijatović) s naslovom *Gej zvijezde čije su karijere propale...* = **59**
- Kratke raznorazne agencijske vijesti iz svijeta i regije, uglavnom zabavnog tipa = **238**

Teorijski okvir, uz pomoć kojeg radimo analize medijskih tekstova i slika i sintetiziramo zaključke, čini savremena teorija o ideologiji, ulozi, funkciji i ciljevima medija – Guy Debord (Guy Debord) *Društvo spektakla*⁴; Douglas Kellner (Douglas Kellner)

⁴ Debord, Guy. Društvo spektakla. Knjiga je dostupna na: <http://anarhistickabiblioteka.net/library/guy-debord-drustvo-spektakla> (25.10.2012)

*Medijska kultura*⁵, Noreene Z. Janus *Research on sex roles in the mass media: toward a critical approach*⁶, kao i već klasični tekstovi teoretičara ideologije Antonia Gramscija⁷ i Louisa Althussera⁸, uz neprestano imanje u vidu ideja o moći i poretku diskursa Michela Foucaulta (Mišela Fukoa)⁹. Teoriju, u ovoj analizi, koristimo iz dva razloga – prvi je da ukažemo na postojanje mnogih teorijskih radova o funkcionisanju medija, koji na interdisciplinaran i kritički način objašnjavaju mehanizme kojima se mediji služe da uspostave željene ideoološke i vrijednosne paradigmе (ne postoji „objektivno“ sagledavanje stvari; ni mediji, kao ni bilo koja druga oblast nauke, umjetnosti, društva uopće, nisu „objektivni“ i izvan ideologija). Drugi razlog pozivanja na teoriju jeste taj što smo željele izbjegići, koliko je moguće, lične, emotivne i svake druge proizvoljnosti u analizi.

U analizi koja slijedi prvo ćemo pokazati koji su to dominantni obrasci po kojima se predstavljaju osobe i teme koje pripadaju LGBT populaciji i kontekstu u domaćim pisanim medijima. Zatim ćemo sve te obrasce ilustrovati primjerima iz novinskih tekstova, a ciljeve i svrhu takvog pisanja pokušati da objasnimo i problematiziramo služeći se teorijama o medijima. Također, osvrnut ćemo se i na podjednako bitan element novinskog teksta – fotografije i ilustracije, koje prate i dopunjaju sliku koja se želi poslati čitateljkama i čitaocima. Na kraju, kroz primjere tekstova za koje smatramo da su afirmativni i korektni i kroz primjere onih koji za koje mislimo da to nikako nisu, ponudit ćemo zaključke kroz ideje za prevazilaženje diskriminacionog pisanja o rodnim i seksualnim manjinama u bosanskohercegovačkim medijima.

-
- 5 Kelner, Douglas. *Medijska kultura*, Beograd: Clio, 2004.
  - 6 Janus, Noreene Z. *Research on sex roles in the mass media: toward a critical approach*, (in: Helen Baehr and Ann Gray. *Turning It On. A reader in Woman and Media*), Sarajevo: Čitanka - Modul II: Rod, Ideologija, Kultura. 2006.
  - 7 Gramsci, Antonio. *History of the Subaltern Classes, The Concept of Ideology*, *Cultural Themes: Ideological Material*. Sva tri teksta, iz 1971. godine, dostupna na <http://andromeda.rutgers.edu/~aristim/IMAGERY/Gramsci.pdf> (27.10.2012.)
  - 8 Althusser, Louis. *Ideology and Ideological State Apparatuses (Notes Towards an Investigation)*. Tekst, iz 1970., dostupan na stranici <http://www.marxists.org/reference/archive/althusser/1970/ideology.htm>
  - 9 Foucault, Michel. *ZNANJE I MOĆ* (Poredak diskursa), Zagreb: Nakladni zavod Globus, 1994.

2. DOMINANTNI OBRASCI PRIKAZIVANJA LGBT OSOBA U MEDIJIMA

Kako objašnjava Slavoj Žižek u uvodu (pod nazivom *The Spectre of Ideology*) zbornika tekstova različitih teoretičara _ki *Mapping Ideology* iz 1994. godine, ideologija djeluje implicitno, kvazi-spontano, kroz pretpostavke i stavove, koji se čine neideološki. Tržište i (mas)mediji se direktno uslovljavaju međusobno i, kako kaže Guy Debord, živimo u društvu spektakla u kojem se medijska struktura naše percepcije realnosti ne razlikuje od njene estetizovane slike. Prema Althusseru, represivni državni aparati čuvaju poredak i postojeće odnose, a dominantna ideologija je najznačajniji mehanizam kontrole. Represivni državni aparati (policija, sudstvo itd.) imaju paralelu u ideološkim državnim aparatima (umjetnost, mediji, porodica, škola itd.) jer sve ove institucije i proizvode i održavaju značenja i vrijednosti određenog društva. I na sve to, komercijalni štampani mediji se rukovode estetikom reprezentacijskog realizma, slika i priča, koje

krivotvore stvarnost, pokušavajući da stvore efekat realnosti.¹⁰

Dakle, štampani mediji u BiH, izvještavajući o LGBT temama, proizvode i održavaju, prije svega, vrijednosti našeg društva, krivotvoreći stvarnost služeći se s nekoliko obrazaca kroz koje prikazuje LGBT osobe:

- (1) Teme koje nisu vezane za LGBT, ali se, radi širenja mržnje ili želje za senzacijom, povežu sa LGBT kontekstom (najbolji primjer za ovo je pisanje o višestrukom ubistvu koje se desilo u oktobru 2011. na Palama, a centar izvještavanja, i u svim naslovima o ovom zločinu je bilo pisanje o tome da su ubijeni mladići bili u homoseksualnoj vezi i da ih je ubio treći mladić).
- (2) Teme vezane za gej parade u Srbiji, Splitu, Zagrebu i svijetu (najveći broj tekstova u medijima se odnosi na zabrane Parade ponosa u Beogradu i 2011. i 2012. godine; najave Parada ponosa i kratko izvještavanje o tome kako je proteklo održavanje).
- (3) Pitanja vezana za LGBT kroz popularnu kulturu i svjetske zvijezde (većina tekstova se odnosi na poznate osobe koje su otkrile da su LGBT ili one koje daju homofobne izjave o LGBT populaciji, na poznate pjevačice koje pjevaju u gej klubovima i druge „zanimljivosti“, poput LGBT staračkog doma, LGBT zoo vrta, LGBT fudbalera i slično).
- (4) Grupa tekstova u kojima se čitaju pozitivni pomaci vezani za prava LGBT osoba (gay-friendly poslodavci, Obamini stavovi o LGBT pravima, pitanja legalizacije istospolnih brakova, politike nekih fudbalskih klubova, ozbiljno bavljenje društvenim i pravnim problemima LGBT ljudi itd).
- (5) Intervjui sa LGBT osobama iz Bosne i Hercegovine.
- (6) Autorski tekstovi koji su mješavina informacija, proizvoljnosti i predrasuda, a bave se raznoraznim temama – od Slovenije i referendumu, Crne Gore i spota za borbu protiv diskriminacije LGBT osoba do filma „Parada“.

---

10 Parafraza ideje iz: Kelner, Daglas. *Medijska kultura*.

Dvije stvari se nameću kao osnovne kada je riječ o ovom izvještavanju – nevjerojatno mali broj tekstova (samo 28 tekstova) koji se odnose konkretno na BiH i pitanja LGBT unutar nje i ogromna većina tekstova koja, izvještavajući o LGBT temama, kreira sliku osoba i subkulture koja je neozbiljna, tu da zabavi, nasmije, začudi, šokira. Na taj način se skida odgovornost o nepisanju o realnim, životnim, ekonomskim, pravnim i drugim problemima vezanim za nasilje i diskriminaciju, koje trpe LGBT osobe.

I kao uvod u naredni dio analize, napominjemo teorijsku ideju od koje smo krenule u čitanje tekstova. *Ono što je najfrekventnije nije i najznačajnije za analizu. Treba posmatrati kako se izolovani dijelovi uključuju u strukturu veće komunikacijske slike*, poručuje Noreene Janus u svom tekstu o istraživanju o prikazivanju rodnih uloga u masovnim medijima. To je posebno važno u kontekstu izvještavanja o LGBT populaciji u bh. medijima. Ono što je u ovom slučaju praćenih izvještavanja najfrekventnije, zaista nije najznačajnije za analizu jer osim tekstova o gej paradama u regiji najzastupljeniji su oni senzacionalistički iz svijeta koji, prema našem mišljenju, ne izražavaju stav urednika_ce ili redakcije, niti su tendenciozno objavljeni, već su, moguće, posljedica neinventivnosti novinara_ki u bh. (posebno dnevnim) novinama – rubrike *mozaik, svijet, kiosk* i slične ostanu nepunjene pred prelom novina, tražeći čime ih popuniti, nađe se „simpatična“ vijest da je otvoren starački dom za homoseksualce ili da je zvijezda „The X Files-a“ priznala da je imala i veze sa ženama i problem praznog prostora je riješen. Potpuno druga stvar je, na primjer, pisanje Dnevnog avaza, Press RS-a i drugih novina povodom neodržavanja Parada ponosa u Beogradu, o čemu će biti riječi kasnije u tekstu.

3. ANALIZA PRIMJERA

3.1. Kontekst

Gоворити о начину извјештавања у босанскогерцеговачкој штампи о било којој теми, немогуће је макар без најкраћег увида у специфичност друштвеног и политичког устројства Босне и Херцеговине.

Ријеч је о земљи у којој *tri ravnopravna konstitutivna naroda*, градећи национални идентитет (најчешће на штету она друга два), манипулирају народима на разне начине, покушавајући лиčне изборе (попут религијске припадности) претворити у виталне националне интересе. Сексуална оријентација (уколико nije heteroseksualna), по мишљењу доминантних унутар једног националног корпуса, у супротности је са припадношћу zajednici и не само то, већ свако испољавање различитог доživljava се као вриједање вјерских осјећања и угрожавање *vitalnih nacionalnih interesa*.

Ријеч је о земљи у којој жени прilikom запошљавања питају да ли, колико и када планирају потомство. Уколико успију избегаћи такав разговор прilikom запошљавања, онда ће, nerijetko, добити отказ или неадекватну финansijsku nadoknadu током породилског одсуства. У земљи у којој јутарњи програми на ТВ станицама починju извјештајима колико и каквih беба је током ноћи rođeno, о тим бебама (осим као о потенцијалном будућем гласаčkom tijelu) kasnije нико не razmišlja.

Ipak, kad neka od tih беба nije željena i, umjesto u porodici, odraste u ustanovi за zbrinjavanje djece bez roditeljskog staranja, помисао да je usvoji homoseksualni пар je најстраšnije što se u BiH može desiti. I dok чекамо provedbu presude Evropskog суда за ljudska prava u Strazburu o предмету Seđić i Finci, nema te vјerske propovјedi na којој ће preskočiti da nas obavijeste kako je

reprodukacija primarna zadaća svake pojedinke/vjernice ove zemlje.

Na sličan način kreiraju se i medijski sadržaji. Bosna i Hercegovina nije usamljen primjer (barem kada je riječ o regiji), sem Slovenije u kojoj je moguće nabaviti slikovnicu sa ilustracijama u kojima nije predstavljeno kako majka kuha, otac čita novine, a dijete piše zadaću, već, gle čuda, dijete ima istospolne roditelje.

3.2. Proizvoljne informacije

Sadržaja u štampi posvećenih pravima LGBT osobama u Bosni i Hercegovini, odnosno, onih koji bi ukazivali na važnost doprinosa jednakopravnosti LGBT osoba, te nužnosti prava na različitost, jako je malo. Novinari i novinarke rijetko se odlučuju na istraživanja vezana za spomenute teme. Ako nije riječ o prenošenju informacija, koje bi u prvom redu trebale da zabave čitatelje_ke i ako se odluče da novost sa Zapada analiziraju u kontekstu domaćih prilika, onda, gotovo po pravilu, dobijemo tekst kakav je u dnevnim novinama *Fokus* (23.11.2011.) autora D. Pušića gdje se, teško je reći nemamjerno, biraju sagovornici koji doprinose stavu od kog sam autor polazi.

Tako, na informaciju o uvođenju termina *roditelj 1* i *roditelj 2* u Velikoj Britaniji, tekst polazi od tvrdnje da „za razliku od Britanaca, stanovnici Republike Srpske ostaju čvrsto vezani za tradicionalne vrijednosti“. U anterfileu uz naslov *Dekadentna Evropa* piše:

„Razlog za ovakav slijed događaja jeste činjenica da je dekadentna Evropa puna gej i lezbo brakova, pa da djeca ne bi morala da imaju mamu i tatu ili mamu i mamu onda je uvedeno, preko gej lobija, to pravilo da se roditelji oslovljavaju s jedan ili dva. Kod nas, i kad bi postojale objektivne potrebe, to se ne bi desilo jer mi živimo u društvu koje još uvijek poštuje tradiciju, kulturu i običaj, mišljenje je sociologa.“

Ne saznajemo je li riječ o mišljenju jednog i kog sociologa ili više njih, ali nam u daljem tekstu Jovan Radovanović, predsjednik banjalučkog Udruženja četvoro i više djece „Četiri plus“, objašnjava kako „seksualnu opredijeljenost ne treba javno pokazivati“, te dodaje kako bi lično zabranio mogućnost da istospolni parovi mogu usvajati djecu.

Crkveni velikodostojnici u većini zemalja regije postaju nacionalni glasnogovornici, zaduženi za izricanje suda i vrednovanje dobrog i ukazivanje na *loša ponašanja*, po vlastitim i mjerama većine, pozivajući se na svete knjige i još svetu tradiciju vjere u

čije ime progovaraju. Vjerski praznici su postali državni praznici, a promotivne kampanje (jer ma koliko bili vjerski, oni su u osnovi konzumeristički) usmjerene su isključivo ka porodici i, ako je kojim slučajem nemamo, onda nas podsjećaju da bismo je trebali imati.

3.3. Coming out u udarnom terminu

Od kada postoji TV format, kviz je najčešće namijenjen cijeloj porodici. Ukoliko je iznimno popularan (kao u slučaju hrvatskog *Tko želi biti milijunaš*), onda se uz prigodan sadržaj i VIP učesnike emituje i na vjerske praznike, od čega prihod obično odlazi u humanitarne svrhe.

Govoriti o vlastitoj istospolnoj seksualnoj orijentaciji, za jednu takvu prigodu, blistavi je primjer borbe za prava LGBT zajednice. Na takav korak odlučila se hrvatska teoretičarka i književnica Mima Simić u uskršnjem izdanju kviza *Tko želi biti milijunaš*.

U intervjuu za bh. sedmičnik Dani (10.02.2012.), u razgovoru sa Mashom Durkalić, povodom javnog *coming out-a* je rekla:

„Budući da se LGBT aktivizmom na razne načine bavim već gotovo cijelo desetljeće, spoznala sam koliko je skučen medijski tor u koji nas guraju - zovu nas u političke emisije (uglavnom u vrijeme Pridea), ili nas žvaču i preživavaju u trash formatima novog doba, koji LGBT osobama oduzimaju glas i neumorno ih objektiviziraju. Frustrirana takvom raspodjelom medijske moći, palo mi je na pamet da bi trebalo zaskočiti neku emisiju koja s pederlukom i lezbijstvom nema nikakave veze i ondje se uzgredno deklarirati, ukazujući na svakodnevnost homoseksualnosti i paradoks njene nevidljivosti. Milijunaš je u tom smislu jamčio i dobru gledanost (ta je epizoda, pritom, emitirana na Uskrs), ali i to da će natjecateljsku neheteroseksualnost morati, zbog formata emisije, prihvati kao nešto neproblematično, nešto prisutno, živo, vidljivo. I krenuti na sljedeće pitanje.“

„Poenta dakle nije bila u „otkrivanju“ svog identiteta (“Slomila se pod svjetлом reflektora i otkrila Tariku da je lezbijka!”), nego okupiranju prostora koji je do tada implicitno bio rezervisan za heteroseksualnu populaciju. Nastupom na Milijunašu na neki način sam „zapišala“ medijski teritorij - bez isprike, koja se od pedera i lezbi vječno očekuje.“

3.4. Mjera za mahalu i *Les gens d' Uterpan*

Pokušajmo zamisliti slično u BiH. Televizijski sadržaj poput *Milijunaša*, pogotovo te popularnosti, mi nemamo. Ali imamo predstavu koja *ruši rekorde gledanosti*, broj izvođenja, koja je *pravo teatarsko čudo u postratnom bh. teatru*.

Zove se, onako kako sveukupnim okolnostima i pristaje - *Ja mahaluša*.

Zamislimo da tokom izvođenja, na ljetnoj gradskoj pozornici, tokom ljetnog sarajevskog festivala, pred više hiljada ljudi, glumica odstupi od uobičajenog predloška i u svom igrokazu ostavi prostor za ulazak sa strane nekoga ko će progovoriti o pravima LGBT osoba.

Ako je okvir mahale *najlakši* prostor za kolektivno poistovjećivanje, možda bi se postigao jednak efekat kao i u slučaju Mime Simić i gostovanju u *Milijunašu*.

Tako nešto nemoguće je zamisliti ili barem nemoguće dok autorica dramskog predloška ne promijeni etiku pisanja u sedmičnoj kolumni jednakog naziva kao i predstava. Magazin *Azra*, mjesec septembar 2012., autorica Indira Kučuk-Sorguč, kolumna *Ja mahaluša*.

„I u našoj mahali žive topla braća. A među njima ima i onih koji rado prodaju svoje tijelo. Preciznije: svoju guzu. Za današnji razbludni vakat rekli bi ništa čudno. I među peškirima, kako se taj svijet nekad slatko i posprdno nazivo, ima kurvi.“

Bez namjere da ulazimo u analizu čitavog teksta, zadržat ćemo se samo na sažetku, koji je dobar primjer govora mržnje i nekorektnog jezika u odnosu na LGBT osobe. Naša mahala (šta god taj pojam trebao značiti) bi, po autoričinoj zamisli, trebala biti jedno idealno heteroseksualno mjesto gdje ljudi, bez susreta i komunikacije sa homoseksualcima, trebaju uživati u svom „idealnom“ heteroseksualnom mahalanju. Sem što su *topla braća* ili *peškiri*, oni su i kurve, a sve skupa vodi zaključku da ne samo što se *trebamo paziti te poštasti, već u svakom od „njih“ potražiti potencijalnu kurvu*. I sudeći po intoniranosti, protjerati je iz mahale, iz najidealnijeg od svih svjetova, onog u kom ni Šekspir ni Molijer i univerzalne teme vezane za moral, pravdu i čovjekoljublje ne mogu da se takmiče sa uratkom kojem je jedini cilj mahalu institucionalizovati.

Posebno je teško u bosanskohercegovačkim prilikama i među teatarskom publikom, od koje većina preferira sadržaje namijenjene lakoj zabavi, temeljene na prizemnom humoru, zamisliti ponavljanje zagrebačke akcije kada su Queer aktivisti_ce, francuska skupina

Les gens d' Uterpan, izveli_e performans u Zagrebačkom kazalištu mladih pred izvođenje predstave *Idiot*, najprije skinuvši obuću i spuštajući se niz gledalište, a potom se potpuno obnaživši i koračajući među publikom.

O tome u tekstu objavljenom u *Večernjem listu* (28.4.2012.) piše Mateja Šobak. Izveštaj, osim informacije da je osoblje ZKM-a reagovalo i performere udaljilo iz pozorišta, te izjava par zbumjenih ljudi iz publike, donosi i obrazloženje direktora Queer Zagreb festivala.

„Želja francuske skupine aktivista pod nazivom *Les gens d'Uterpan* bila je testiranje pozicije gledatelja, odnosno, animiranje gledateljskog iskustva - rekao je Zvonimir Dobrović, direktor Queer festivala, te dodao da njihova namjera nije bila podcenjivanje publike, već jednostavno pokazivanje da ni dolazak u kazalište više ne mora biti samo iskustvo koje se očekuje“.

Pisanje o događaju u ZKM-u je primjer dobrog izvještavanja o temama za koje nema dovoljno senzibiliteta u ovdašnjem prostoru. Tekst autorice Mateje Šobak nije opremljen senzacionalističkim naslovom, fotografijom ili podnaslovom, ne poziva na kolektivno sablažnjavanje nad činjenicom da se nekoliko ljudi prošetalo golo, već korektno donosi informaciju o umjetničkoj intervenciji u teatru ukazujući da je pozorište živi organizam, a ne uvježbani igrokaz kao odgovor na očekivanja prosječne publike.

3.5. Dobri *DANI bh. novinarstva*

Najbolji uvid u tretman LGBT tema, u tranzicijskom regionalnom medijskom prostoru, daje nam Mima Simić u već spomenutom intervjuu datom magazinu *Dani* u kom nepogrešivo detektuje sve probleme vezane za štampu u većini zemalja nastalih raspadom Jugoslavije.

„Medijima i urednicima već odavno nije zadatak oplemenjivati publiku, najvažnije je prodati proizvod, to je logika kapitalizma koju nam je naša borba dala. Zato rijetko idu u dubinu, a kad idu, i kad promišljaju i kritiziraju nepravednosti sustava, novine se ugase (vidi slučaj *Feral Tribune-a*) jer ga bojkotuju kako oglašivači, tako i veći dio pismenog življa. Urednici suvremenih medija koji žele opstati uglavnom idu linijom manjeg otpora i o manjinama, to jeste o onima koji u čitateljskoj svijesti i savjesti zauzimaju manjinski prostor, izvještavaju rutinski ili senzacionalistički. Drugi je problem što su neke (poput LGBT) voljno nevidljive i naprsto puštaju da ih se prezentira na određene, stereotipne,

načine. Naravno, promijeniti medije nije lak posao, ni brz, teško polazi za rukom i 51%-tnoj većini koja je u medijima još uvijek podzastupljena na politički relevantnim mjestima objektivizirana na polju zabave - nije ni čudo da je pothvat još teži "manjinama".

Treći problem, ako se do njega uopće i stignemo probiti, problem je i samog koncepta "identiteta manjina" - implikacije da pripadnike neke manjine veže išta osim specifične diskriminacije kojoj su izloženi. Osim što ih zbog njihovog otklona od preferirane i dominantne norme (bilo etničke, seksualne, rasne) tu i tamo prebiju, otpuste, izbacive iz kuće i/ili ubiju, to su ljudi koji rade, preživljavaju, vole ili ne vole, obiteljuju, prijateljuju, plaćaju poreze, ili ih izbjegjavaju ako mogu - baš kao i ovi iz "povlaštene skupine". Jebiga, isti u različitosti, a različiti u pravima. To moraju shvatiti i uredništva - i medijska i državna - i čitateljstva. Tužno je da treba toliko vremena da se napravi tako banalan korak."

Da su ljudi koji pripadaju LGBT zajednici ljudi koji imaju iste probleme, želje, uspjehe, nadanja ili, kako to kaže Mima Simić, *oni koji jednako kao i povlaštena skupina rade, prijateljuju, obiteljuju, vole i ne vole*, kontinuirano su u periodu na koji se odnosi ovaj izvještaj (oktobar 2011. - oktobar 2012.) pisali u magazinu *Dani*. Predstavnici LGBT populacije, muškarci i žene koji su, npr. deklarirani homoseksualci, predstavljeni su kroz svoje karijere, planove, razmišljanja, a ne kao oni_e koji_e isključivo određuje seksualna orijentacija.

Analizirajući sadržaj objavljen u štampi koja se izdaje u BiH jedino se u *Danima* pronalazi jasan stav uredništva vezan za afirmaciju LGBT prava, koji kroz senzibilizirane novinarke_e, direktno radi na promociji ljudskih prava rodnih i seksualnih manjina. Potkrijepit ćemo to nizom primjera.

U *Danima* (12.7.2012.) Đorđe Krajišnik je razgovarao sa hrvatskom rediteljicom Danom Budislavljević. Jedan od povoda za intervju bio je Danin autobiografski dokumentarni film *Nije ti život pjesma Havaja* pred premijerno prikazivanje u Sarajevu u okviru takmičarskog programa za dokumentarni film Sarajevo Film Festivala. U filmu autorica, sa svojom porodicom, tokom nekoliko porodičnih okupljanja i zajedničkih obroka, diskutuje o vlastitoj istospolnoj seksualnoj orijentaciji. Naslov intervjuja - *Za mene je reći "ja sam lezbijka" bilo pitanje hrabrosti i poštenja*. Iz intervjuja, između ostalog, saznajemo kako je film odlično sredstvo za prevazilaženje trauma. Najvažniji segment ovog razgovora vezan je za sagovorničino kazivanje o bolnom procesu

samoprihvaćanja vlastite seksualnosti *zbog straha da se cijeli dotadašnji život ne raspadne*. Važan je i njen stav o tome jesи li ili nisi gej, koji može doprinijeti revidiranju stava čitateljstva o gej osobama.

“To da si ti gej ili nisi gej je toliko glup problem, u odnosu na sve probleme koje mi imamo, da jednostavno ne mogu shvatiti zašto si društvo toliko brusi noževe na tome. Jer tu nitko nije kriv, ne možeš to promijeniti i to je potpuno bačena energija, baviti se da li je neko gej ili ne, umjesto da usmjeriš svoju energiju na one stvarne probleme koje svi imamo. Ali, umjesto toga ljudi se iskaljuju na onima koji im nisu ništa krivi. Familije se raspadaju, roditelji su nesretni. Ti ljudi žive jako nesretni, jer je jako teško živjeti skriveno. Ja znam da je mene bilo užasno strah jer sam imala osjećaj da ako neko skuži to da sam gej, da će sve propasti. I to je bio taj moj strah. OK, ja ću se baviti filmom, ali onda kad oni skuže da sam ja gej ko zna šta će se dogoditi.

U Hrvatskoj sad već ima ljudi koji su se autali i to je nekako mekše. Ali kad ti živiš u jednoj zatvorenoj sredini u kojoj niko o tome ne govori, onda imaš jedan užasan strah i misliš da se ništa dobro iz toga ne može izrođiti. Jer, poruka koju meni društvo šalje i koju ja upijam je, ako sam ja gej, živjeti ću na margini, ići ću onaj jedini birc u podrumu i to je moj život. Stoga sam i napravila svoj film da pokažem da se to može i da neke nove generacije ne bi imale problema zbog toga što su gej“, riječi su Dane Budisavljević.

Ovaj intervju je važan i zbog bavljenja temom seksualnosti kao nečega što je fluidno, zbog zagovaranja stava da onda kad izbjegnemo ograničavanje na heteroseksualnost, na koju ponekad sebe prisiljavamo, više nije važno s kim ćemo dijeliti stan, postelju i ostalo. Kao što D. Budisavljević kaže : „Zato mi je bilo jako važno izboriti se za taj svoj identitet lezbijke i onda sad mogu biti šta god.“

Važno je što je jedan bh. magazin dao ovoj ženi prostora da objasni zašto se boriti za odmicanje od pozicije žrtve koja gej osobe dovodi u poziciju neaktivnosti i isključivanja mogućnosti djelovanja. Za nju živjeti kao žrtva znači živjeti pola života. Također, otvorena je još jedna gotovo tabu tema bh. novinarstva – skretanje pažnje na poziciju roditelja djece koja su u istospolnim vezama, koji zbog osuda društva na sebe preuzimaju veliki osjećaj krivice i seksualnost vlastite djece dovode u vezu sa tim da *nisu bili dovoljno dobri roditelji*.

Osim što intervju doprinosi senzibiliziranju javnosti za probleme LGBT osoba, on donosi i druge zanimljive detalje vezane za sagovornicu, što se opet naslanja na polaznu tačku – važno je shvatiti da istospolna seksualna orijentacija nije jedino pitanje kojem su posvećene osobe koje pripadaju toj skupini.

Dana govori o vlastitoj produkcijskoj kući *Hulahop*, o uslovima unutar kojih djeluje nezavisna umjetnička scena u Hrvatskoj, o birokratizaciji evropskih i domaćih fondova za kulturu koji guše kreativnost autorica i autora jer su prinuđeni da vode više računa o formalnoj strani projekta i pravdanju troškova, nego o kvaliteti samog umjetničkog rada.

Vrijednost ovog intervjuja je, uz davanje prostora društvenim, emotivnim i pravnim temama vezanim za LGBT osobe, upravo u činjenici da Dani Budisavljević nije dat prostor isključivo zbog njene seksualne orijentacije, već zbog uspješnog bavljenja dokumentarnim filmom i produkcijom.

Sličan primjer je i intervju sa hrvatskom slikaricom i strip autoricom Helenom Janečić objavljen u *Danima* (19.04.2012.) sa kojom je razgovarala Masha Durkalić. Helenin rad na polju afirmacije LGBT kulture posebno je zanimljiv zbog kreiranja lezbejske strip superjunakinje *Horny Dyke*, koja nije nastala s ambicijom da postane mainstream, već joj je cilj da LGBT osobe osnaži i oslobođi osjećaja krivnje zato što su drugačije seksualne orijentacije. Važno u intervjuu sa Helenom Janečić je razbijanje predrasude o LGBT populaciji kao izrazito promiskuitetnoj - između ostalog i zbog toga je ironično kreirala svoju superjunakinju, koja često mijenja partnerice jer isto je činio i Dylan Dog, ali u tome нико nije vidio problem jer je riječ o muškarcu i heteroseksualnim vezama. Helena govori i o tretmanu LGBT osoba u radnim kolektivima, o iskustvu rada u srednjoj školi u kojoj su svi znali njenu orijentaciju, zbog čega nije imala problema sve dok direktorica škole, ipak, nije našla „pravni“ razlog i nije joj produžila ugovor. Razgovor o njenom slikarskom ciklusu u kojem dominiraju slavonske snaše u lezbejskom odnosu, također je važan doprinos rušenju stereotipnih slika unutar kojih se nerijetko homoseksualna orijentacija doživljava kao *stvar mode*, a ne nešto sa čim se čovjek rađa ili što postoji od kad je svijeta i ljudi u njemu.

I u ovom intervjuu, osnovna ideja jeste prikazati rad uspješne strip autorice, njene ideje i poetiku i ukazati, kroz konkretan primjer ove žene, kako su institucije spremne da krše zakon o ravnopravnosti spolova, zakon o radu ili zakon protiv diskriminacije, ukoliko ne žele osobu drugačije seksualne orijentacije u svom okruženju i cijena neskrivanja svoje seksualnosti može biti otkaz na poslu. Ovo je izuzetno važan problem, koji je dobio mjesta u ovom magazinu.

U *Danima* (13.09.2012.) je objavljen i intervju sa Predragom Azdejkovićem, beogradskim gej aktivistom, sa kojim je razgovarala Ana Ronald-Grubić. U intervjuu je važno da Aždejković ističe kako je uzaludno trošiti energiju na trajni odlazak u Berlin, Amsterdam ili New York i da bi se ona trebala usmjeriti na mijenjanje društva jer kada nema otpora, homofobija cvjeta. On govori i o strahu kod LGBT populacije u Srbiji, o sakrivanju istine i tvrdnjama gej osoba kako onda kad budu pretučeni to nije zato što su gej, već iz nekog drugog razloga (navodi primjer kako je on u šesnaestoj godini bio pretučen i kako je „pravdao“ nasilnike da su to učinili zato što je imao skupu trenerku, a ne zato što su znali da je gej).

Dani (19.04.2012.) u rubrici *Fokus* donose komentar Gorana Miletića, člana Organizacionog odbora beogradske Povorke ponosa u kojem piše o apsurdnosti dodjeljivanja priznanja Savjeta Evrope „Grad sa 12 zvjezdica“ Beogradu zbog gradonačelnika Dragana Đilasa i njegovog diskriminatornog odnosa prema manjinama u Beogradu, u prvom redu prema Romima i LGBT populaciji.

U *Danima* je objavljen i intervju sa aktivistom Miletićem (07.10.2011), a autor intervjuja je Faruk Borić. Pored niza važnih pitanja kojih se dotiču u razgovoru, među najznačajnijim je Goranova analiza geneze mržnje mlađih generacija u Srbiji koja vodi porijeklo od ratova i devedesetih, i kako Miletić kaže, atmosfere koja je doprinijela tome da im nije strano izaći na ulicu i potući se, paliti vozila i sl.

Iz pisanja *Dana* izdvajamo i tekst autorice Jasne Fetahović (24.05.2012.) posvećen Međunarodnom danu borbe protiv homofobije, koji je u Sarajevu obilježen tribinom u organizaciji Sarajevskog otvorenog centra. *Dani* su (26.04.2012, autorica Jasna Fetahović), jedini posvetili značajan prostor homofobičnom ispadu na Filozofskom fakultetu u Sarajevu kada su se studenti_ce pobunili protiv diskriminatornog formulara Zavoda za transfuziologiju, što je kulminiralo riječima bibliotekarke s fakulteta koja je tvrdila kako je riječ o propalim studentima i narkomanima, te je jednoj

od studentica koja se pobunila rekla „kako bi je ubila da je njenoj dijete”.

Sem skretanja pažnje na problem homofobije u visokoškolskoj ustanovi, Filozofskom fakultetu, koji bi trebao biti sinonim za slobodu izražavanja, te stub podrške svima koji se iz bilo kog razloga osjećaju kao manjina, ovaj tekst je važan i zbog afirmiranja javnog homoseksualnog deklariranja kao adekvatnog načina borbe za prava LGBT osoba.

Suprotan primjer ovom je tekst iz dnevnog lista *Press RS* (04.10.2011.) autora Darke Momića napisan povodom aktivizma predstavnika LGBT zajednice nastalog kao reakcija na prošlogodišnje zabranjivanje Parade ponosa u Beogradu. Nakon što su se dvojica mladića prošetala Banju Luku držeći se za ruke za potrebe videa „Beograd nije, a nije ni da nije” i nakon što je grad izlijepljen plakatima na kojima je pisalo „Prajd. Normalno”, novinar piše kako spomenuto ostavlja prostor za sumnju da su se predstavnici_e LGBT populacije, poslije Beograda, „okomili” na Banju Luku. Dio sagovornika iz javnog i političkog života, navodi novinar, kažu da lično nemaju ništa protiv spomenutog performansa, ali ipak ističe da ne vidi potrebu za javnim ispoljavanjem seksualnih sklonosti, dok drugi dio oštro osuđuje i samu pomisao na moguće organizovanje, kako kažu, „defilea pedera u gradu poznatom po lijepim ženama”. I taman kada se čini da je govor mržnje u ovim rečenicama doveden do maksimalne tačke, slijedi nevjerovatan gradacijski rast ovog, zakonom zabranjenog, pisanja u medijima kroz pojedinačne izjave iz kojih saznajemo „da se nadaju kako nije riječ o pravim pederima, jer se nadaju da je Banja Luka još mentalno zdrava sredina, kako ne mogu shvatiti da se neko ponosi nečim što je protiv prirodnih i božjih zakona”.

Novo Grujić, političar i funkcijer DNS-a koji se nada da nije riječ o „pravim pederima”, već performansu predlaže da one koji su ga organizovali istuku kako im tako nešto nikada ne bi palo na pamet. Osim što je neetički, sasvim je neprofesionalno da se javno pozivanje na nasilje, zbog seksualne različitosti, ne podvrgne kritici autora teksta.

Jedini sagovornik koji nije bio protiv LGBT aktivista je lider Šešeljevih Radikala RS Mirko Blagojević ili kako novinar piše

„popularni vojvoda Mirko ‘branivši’ ih na način da i sam ima prijatelje koji su na svoju ruku.“ Jedini glas koji se nije pozivao na tradicionalne porodične vrijednosti ili nasilje predstavljen je šaljivo. Izostanak autorskog komentara u skladu sa principima etičkog i izvještavanja bez govora mržnje i pozivanja na nasilje, nedopustiv je propust za novinarsku profesiju.

Napisati novinarski izvještaj u koji nije uvrštena ni jedna izjava relevantnog učesnika LGBT akcije jeste novinarstvo „na svoju ruku“, koje krši etiku struke.

3.6. Showbizarnost bh. medijskog izvještavanja

Značajan prostor, s razlogom posvećen magazinu *Dani*, u ovom dijelu analize završit ćemo podsjećanjem na članak objavljen u američkom LGBT časopisu *The Advocate* koji su *Dani* prenijeli (05.04.2012.) i u kojem se unuk glumca Omara Sharifa pita ima li u novom Egiptu mjesta za ljude poput njega – napola Jevrejina i homoseksualca. Izbor ovog teksta, objavljenog u svjetskom časopisu, rijedak je primjer prenošenja afirmativnih i poticajnih informacija, kroz ličnosti svijeta poznatih i slavnih, a koji tretiraju teme vezane za LGBT populaciju.

Analizirajući sadržaje objavljene u štampi, lako dolazimo do zaključka da se u domaćim novinama prostor najčešće popunjava senzacionalističkim, nerelevantnim, nerijetko bizarnim informacijama, vezanim za LGBT osobe, što ne mora govoriti o stavu uredništva ili o njegovanju jezika mržnje, već o potpunoj needuciranosti o načinu izvještavanja i poštivanja prava drugačijeg, te neosjetljivosti i izostanka svijesti o prostoru (u BiH) nespremnom za prihvatanje drugačije seksualne orientacije.

Tekstovi takve prirode, osim što su banalni i isprazni, doprinose stvaranju stereotipa i homofobnim ispadima, i verbalnim i fizičkim.

Stav Paris Hilton o LGBT populaciji ni po čemu nije zasluzio toliko mnogo medijskog prostora, koliko je dobio (oko 10 medija je prenijelo ovu „vijest“), prvenstveno zbog toga što nije riječ o osobi koja se na bilo koji način bavi pitanjima vezanim za LGBT. Ipak, novine su popunjavale prostor informacijom o njenom

homofobičnom ispadu i komentaru kako većina gej populacije vjerovatno ima AIDS. Ako uzmemo u obzir tužnu činjenicu da je ona, bez sumnje, uzor nekim djevojčicama, onda je jasno kako će je, ne samo po stilu oblačenja, već po načinu razmišljanja o homoseksualnosti, njene obožavateljke slijediti.

U duhu prenošenja izjava Paris Hilton je i niz sličnih tekstova poput analize sadržaja u crtanim filmovima. Tako u magazinu *Azra* (02.05.2012.) na temu *Teletabisa* iznose polemiku koja se vodi godinama, zbog junaka (Tinki Vinki) „dječaka“ koji nosi „žensku torbicu“ i ponaša se „ženskasto“, što po analitičarima kama ukazuje na njegove homoseksualne sklonosti, a crtanim filmu zamjeraju i to što su junaci debeli uz primjedbu da višak kilograma kao normalno stanje i nije baš edukativno. Da ne ulazimo u obrazlaganje koliko su ovakve analize crtanih filmova neprimjerene, diskriminatorne i absurdne, naznačit ćemo samo da se u nekoliko rečenica uspješno „pokazalo prstom“ na sve one osobe koje nemaju idealne proporcije i koje ne njeguju rodne stereotipe kao jedini ispravni oblik ponašanja.

Nerijetko se korektno bavljenje jednom temom (slučaj bulimije i anoreksije, magazin *Azra*, 08.08.2012., autorica Amela Keserović) pretvori o nenamjerno stavljanje LGBT osoba u negativan kontekst. Nenamjerno, prepostavljamo, jer je ista autorica napisala niz afirmativnih tekstova o LGBT populaciji, o čemu će biti riječi u nastavku izvještaja, a magazin *Azra* je, uz *Dane*, sedmična novina koja na korektan način predstavlja LGBT teme, s tom razlikom što se *Dani* bave pravnim i političkim pitanjima, dok se *Azra* bavi životima LGBT osoba, njihovim emotivnim pitanjima i slično.

Sporno u pisanju o bulimiji i anoreksiji je prigovaranje da pretjeranu vitkost diktiraju modni kreatori koji su homoseksualci (tekst: *Imaju li homoseksualci pravo diktirati kako žena treba izgledati*). Bulimija i anoreksija su ozbiljni psihički poremećaji čije uzroke treba tražiti na svim drugim mjestima (u porodici najprije), a ne na modnim pistama i ne uz optužbe dizajnera istospolne seksualne orijentacije. To što postoje novi modeli aviona ne znači da bismo ih svi trebali voziti i zbog toga ne možemo bilo koga kriviti što mehanizam nije prilagođen našim (ne)vještinstvima pilotiranja.

Zbunjujuća je i potreba da se loš nastup jedne osobe u jednom mediju (u ovom slučaju riječ je o televiziji) dodatno rasvjetli u novinama. Tako u *Azri* (2.11.2011. autorica Lejla Lojo) saznajemo zašto je hrvatska misica u emisiji *Red Carpet* negativno komentarisala Srbe i homoseksualce. Da je u međuvremenu

promijenila mišljenje i javno se ispričala, intervju bi imao smisla. Naprotiv, Katarina Banić napominje kako nikada svoje mišljenje ne bi mijenjala, naglašavajući kako je ubijedena da se „gej ne rađa rođenjem” jer ima „priateljicu koja je bila homoseksualac, a sad je heteroseksualac”. Poslije ovakvih rečenica možemo se samo zapitati zbog čega je dat prostor ovim izjavama i u novinama.

Novinari_ke često nisu u poziciji da biraju teme i sagovornike, to svakako ne treba da bude opravданje, ali takva pozicija više govori o vremenu u kojem pišu, nego o njima.

Dobar način ogradijanja od stavova sagovornika_ca možemo pronaći na primjeru intervjuia sa Borom Đorđevićem objavljenim u *Novom Reporteru* (24.11.2011.) sa kojim je razgovarao Goran Tarlać. Na najobičnije pitanje, na osnovu kojeg zasigurno novinar nije mogao naslutiti odgovor, da li se zbog nečega kaje, Đorđević odgovara da se jedino kaje što je jednom greškom u inostranstvu otiašao u gej bar. Na drugo pitanje, zašto toliko ne voli homoseksualce, Đorđević odgovara da nikoga ne mrzi, „ali manjina ne može da diktira pravila većini“. „Njegov rat sa homoseksualcima“ počeo je dok je radio kao savjetnik ministra za kulturu, a „oni su svako malo tražili pare te za sajt, te za paradu, za ovo-ono. A ja nikako nisam shvatao šta kultura ima sa seksualnim opredeljenjem“. Sem o ličnoj homofobiji, ova izjava svjedoči i o problemima u kojima se nalazi današnje balkansko društvo. Deklarisanom nacionalisti je potpuno prirodno, poželjno i prihvatljivo da sjedi u ministarstvu kulture jedne države i da ne vidi nikakvog razloga da u okviru tog istog ministarstva postoji program podrške LGBT aktivistima_cama i kulti_ri čiji su dio. Ipak, pišući o njegovoj novoj knjizi stihova, novinar koji je radio intervju napominje: „Ni novo, ni naročito mudro nije kazati da su oni koji su Riblju čorbu voljeli 80-tih nisu samo jednom postidjeli njenog lidera gledajući sve one njegove baljezgarije u kasnijim godinama (ima i u ovom intervjuu takvih bisera).“

Primjer nekonzistentnog izvještavanja o LGBT temama ponajbolje ilustruje list *Press RS*. Riječ je o banjalučkoj „podružnici“ beogradskog lista, koji na BiH kioske donosi vijesti iz susjedne Srbije i BiH. *Press RS* svakako je „lider“ u odsustvu sluha prilikom bavljenja temama za koje bi bila neophodna dodatna educiranost autora. Umjesto da se iskoristi šira teritorija

koju pokrivaju i angažman ljudi koji pišu iz obje zemlje, ponekad se čini kako se frekventnost ogleda isključivo u većem broju objavljenih neprimjerenih sadržaja. Možda ovogodišnji izbor za Miss kandidatkinja lokalnih izbora u BiH, iniciran od spomenutog lista, to najbolje potvrđuje.

Dva komentara objavljena u istom broju novina (7.10.2012. Press RS), u kojima autori zastupaju oprečno mišljenje o Paradi ponosa u Beogradu, vode nas do zaključka kako su spomenute dnevne novine, uz izostanak poštivanja etike, potpuno okrenute tržištu na najprizemniji način koji podrazumijeva *za svakoga po malo*.

KOMENTAR DANA

Rade
Stanić

Da li je stvarno većina građana protiv Parade ponosa? Verovatno jeste. Doduše, nije jasno kako je premijer došao do podataka da je 80 odsto građana protiv nje. Ali sve da je Ivica Dačić napismeno imao rezultate referenduma da se 99,9 odsto građana izjasnilo protiv prajda, to nije nikakav argument protiv njegovog održavanja.

Postoje stvari, a pravo na mimo okupljanje jeste jedna od njih, o kojima većina ne odlučuje, jednako kao ni manjina. Prava koja se stiču rođenjem van su svake rasprave. I država je tu samo da ih štiti. Malo je verovatno da premijeru to nije poznato - za razliku od nekih njegovih koalicionih partnera, on svoju fakultetsku diplomu jeste zasluzio.

Taj statistički „argument“ dobija drugi smisao kada se udruži sa drugim razlogom za zabranu prajda - da je održan, došlo bi do krvoprolaća, pa i do napada na strane ambasade. Moguće, sličan smo scenario videli pre dve godine. Premijer je, međutim, elegantno preškočio da objasni ko bi čiju krv prolivaо, a zdravo je posumnjati da bi mač bio u rukama učesnika prajda, među kojima je trebalo da budu i ministri iz SPS-a. Možda bi

im se iznenada pridružio i predsednik države, pošto je, je li, obećao da će stati na čelo Parade ponosa ako njeni učesnici budu ugoženi. Ko god da su oni koje Dačić nije imenovao, zbog čega su u isti koš stavljeni (potencijalni) napadači i napadnuti, krivci i žrtve, sukobili bi se sa policijom: da je razjure, loše

je samo po sebi. U drugom, mnogo verovatnijem raspletu, uprkos premijerovoj skeptici, policija bi razjurila njih, kao što se to na kraju dogodilo i 2010. godine, što je loše samo po Dačića. Pošto bi onih 80 odsto moglo da se seti da nisu nezadovoljni samo okupljanjem homoseksualaca i time što su njihovi istomišljenici dobili batine, već i time što što padaju njihovi prihodi. A gde siromaštvo i glad izazu na ulicu, od slabe pomoći je i vojska, a kamoli policija.

Još jedno nezadovoljstvo, još jednu nevolju, pored onih grdnih problema koje je Vlada nasledila, Dačić očigledno nije htio da dozvoli. Otuda u osnovi kukavičko povlađivanje i podlaženje (neizrečenoj) volji većine da se Parada ponosa zabrani i naopako tumačenje zakona kojim su pogažena prava naših sugradana. Dobro je i za rejtинг - i njegov, i Vlade, i stranke. A premijerovo ignorisanje pada svog i srpskog rejtингa u Briselu nije neочекivano: Nikolić je već rekao da u Evropu nećemo trcati.

škočio da
objasni ko bi
čiju krv proli-
vao, a zdravo
je posumnjati
da bi mač bio
u rukama uče-
snika prajda

Premijer je,
međutim, ele-
gantno pre-

Press RS - 07.10.2012.

Nedelja Mihailo Medenica

Ponos

Dok ovo pišem, još se ne nazire konačna odluka o održavanju, odnosno zabrani održavanje parade ponosa (moje pravo da je pišem malim slovom. Moja seksualna sloboda, ako hoćete).

Ukoliko je ne bude - pozdravljam! Ukoliko se pak održi - molim se bogu da prode mirno, ne zeleći baš nikakvo zlo pripadnicima takozvana LGBT populacije.

Onom istom bogu cijeg su sina ismejali predstavljajući ga kao transvestita, direktno udarajući na moje versko određenje pod okriljem nekakve umernosti.

Umetnost je, dakle, danas postala nešto nalik sigurnoj kući za bezdjelne kretene, kojim svoje frustracije i mizerne životne podvode pod instalacije, kojima se još samo goru od njih dive, slaveci bezbojnog sopstvenog postojanja.

Reču, ako u Srbiji nećešima ima i previše - to je demokratija, koliko god apsurdno zvučalo. A ima je, zaista, jer od nje nema veće prevara ni opsene, baš kao i samozvanih čuvara i umaća iste.

Jedan od njih, pritajeni tigar i skriveni smaj Plato-nove misli, Boris Tadić, oglasio se na Fejsbuku pozdravljajući famoznu paradu, napominjući da država ne sma da pokleke. Valjda onako kako je poklekla posle godine dok se nalazio na njenom čelu i začelju?.. No, posle bitke svih sa Tadiću pametni..

Dobro, izjavio je profesionalni bivši predsednik i da je izbore izgubio zato što je bio ubedljivo najbolji kandidat, s tim se apsolutno slazem, jer iz istog razloga sam ni sam krenuo Adrijanu Limu - bio sam ponosno i verujem da je to mnogo veći izazov za državu - nacija se pred kasom oseća izuzetno jebeno...

No, u zemlji gde je po-većanje PDV-a uticalo na povećanje troškova življjenja, a pojutnjene života - sve je umerlost!

Ona koja mene iskreno fascinira jeste življjenje od pometenje seksualne orientacije, takozvani profesionalni gejovi, oni kojima je to prvo i jedino zaposlenje. Verujem da će tako steti i pravo na penziju, nacionalnu, kako je krenulo.

Cini mi se da u etru nema ničega osim njih i turskih serija. Osećam se kao da gologuz trčim Bosforom, majke mi...

Od takvih mi je muka, od komercijalnih žrtava koji boga mole da se ništa bitno ne promeni kako ne bi postali tehnološki viškovi u sопствenim životima. Kako ne bi moralili da navuku pantalone i zasuči rukave, umesto obrnuto...

Jeste, ovo je slovo ozlojenog čoveka koji ne može svoju ružnico ni prerani gubitak kose da pretvoriti u prednost i živi od toga...

Hoću, bre, da me ovako neprirodno klempavog i dobrano teškog za duže gledanje Tadić uzme u Fejsbuk zaštitu. Čeda mi pruži podršku, Mira Karanović me privije na petrijinske grudi, ambasadori tetoše jer, ruku na srce, više je kosmatih i lepih, tako da mu dodem nekakva manjina, sa pripadajućim pravima, majku mu!

Hoću da izvršim nuždu iza zadnje leve kopite konja kneza Mihala i da okupljeni na Trgu republike pozdrave to gromoglasnim aplauzom jer, izvinite, to je umetnička instalacija, a ne remećenje javnog reda i mira ili, ne daj bože, nećih oscicanja.

Hoću da uđem u prodavnici, napunim kolica i mimo odšetam dok kasirke u transu pozdravljaju moj performans... Hoću i da ne platim kuluk državi, demokratija je, jelite, sloboda izbora, pa, eto, tako biram...

Umetnički hepening povećanjem plate.

Hoću, bre, da budem priznat i zaštićen kao profesionalni neradnik, jer moja verska, nacionalna, seksualna i sva ostala prava tako zapovedaju!

Zašto ne može? A, ako se izjasniti, kao gej? Komercijalna žrtva društva koje ne prihvata različitos-ti?

Mogu li nekako, molim vas, barem da se provrćem kao umetnik koji, naišlik milionima u ovoj mučenoj stoperki na prašnjavom balkanskom drumu, od života pravi instalaciju na koju, nažalost, niko ne aplaudira, već pokušava da je razgraditi.

Rekoh na početku, dok ovo pišem, o paradi se još ništa ne zna.

Znam samo da se šetajući dragstorom, ne osećam ni-malo ponosno i verujem da je to mnogo veći izazov za državu - nacija se pred kasom oseća izuzetno jebeno...

Nadam se mirnom danu. Sunčanom po mogućству.

Nadam se i da će budalama sa obe strane doći iz dupeta u glavu (nije seksualna aluzija, verujte!)

Jer, koliko bih profesionalne gejeve preko kolena, toliko bih i profesionalne nacionaliste.

U stvari, da jedni druge presaviju, verujem da bi iskreno uživali, sličniji su nego što misle... A, onda sve zajedno u daleke auto-hijske emilate, ili nešto bliže narodne kuhi-nje - da vide šta znači kad ponos nema gde da paradira...

A „umetnike“ - u Kolubaru! Da odmene one lopate i bagere što su radili po 24 sata 365 dana u godini.

Kakvi bi ti performansi i instalacije bili? Na normu, da od žuljeva bole aplauzi...

Press RS - 07.10.2012.

Na drugoj stranici novina nalazi se rubrika Komentar dana u kojoj Rade Stanić piše o pravu na mirno okupljanje kao o elementarnom pravu koje se stiče rođenjem sumnjajući u tačnost podatka (do kojeg je nemoguće doći) na koji se poziva premijer Ivica Dačić, a koji se odnosi na 80% građana koji su bili protiv Parade ponosa, naglašavajući kako je obaveza svake države da štiti prava njenih građana. Ovaj svijetli primjer u kojem se autor ne koristi zamjenom teza i stavljanjem u isti ram Parade, Kosova, ulaska u EU, vjere i slično, neostrašćenog čitaoca spomenutih novina može držati u dobrom raspoloženju sve dok ne stigne do 13. stranice i rubrike *Nedelja* (ponovo je riječ o komentaru) u kojoj Mihailo Medenica uz naslov „Ponos”, sem pripadnika LGBT populacije, vrijeda i sve druge ljude.

U uvodu, a pozivajući se na „vlastitu seksualnu slobodu“, odbija da Paradu piše velikim slovom, dok piše ne zna hoće li Parade biti, ako je ne bude on pozdravlja, aako je bude moli boga da prođe mirno „jer ne želi nikakvo zlo pripadnicima takozvane LGBT populacije“. Zašto je takozvana, nije nas stigao informisati jer žuri da nam objasni bol zbog ismijavanja sina božijeg kog su u umjetničkom radu predstavili kao transvestita „direktno udarajući na moje versko opredeljenje pod okriljem nekakve umetnosti. Umetnost je, dakle, danas postala nešto nalik sigurnoj kući za bezidejne kretene koji svoje frustracije i mizerne živote podvode pod instalacije kojima se još samo gori od njih dive slaveći bezbojnog vlastitog postojanja“. Kroz žal što u Srbiji „demokratije ima previše“, autor do kraja svog teksta sve što je van „božijih zakona“ i što se kosi sa njegovim kriterijima dovodi u pitanje.

Od Medeničinog izvrgavanja ruglu prava LGBT populacije i prava umjetnika na angažman jedino je gora urednička procjena za odobravanjem slanja u štampu ovakvog komentara.

Ako izuzmemmo u uvodu spomenute primjere čiji je cilj da „zabave“ ili „popune“ prostor u novinama, a u kojima se LGBT teme i pripadnici LGBT populacije stavljaju u negativan kontekst, sem nekoliko navedenih tekstova objavljenih u *Press RS-u*, neetičkog izvještavanja o ubistvu dvojice mladića na Palama i nekoliko komentara koji su ispod svih nivoa profesije, čini se da postoji odmak od načina izvještavanja kakav je dominirao prije četiri godine u vrijeme pokušaja održavanja prvog *Queer Sarajevo Festivala* festivala kad su u govoru mržnje, pozivima na linč, diskriminirajućim i uvredljivim tekstovima prednjačili *Dnevni avaz*, *Walter* i *Saff*.

Da nije riječ o krupnim pomacima i da u „najtiražnijem“ dnevnom listu nema jasnog i dosljednog odmaka od nekadašnjeg

načina izvještavanja, svjedoči i tekst objavljen 26.08.2012. u Dnevnom avazu na str. 11, potpisani inicijalima B.B. Nadnaslov: Pripadnici gej populacije ispisali grafite. Naslov: Sarajljama poručuju : „Queer smo, tu smo”

Pripadnici gej populacije ispisali grafite

Sarajljama poručuju: “Queer smo, tu smo”

Na najprometnijim sarajevskim ulicama i parkovima osvanuli su natpisi koji su se oglasili pripadnici queer populacije. „Mi smo gej, lezbičke, trans, b-i ponosni“ „On voli njega, ona voli nju“ samo su neke od parola ispisane na zidovima zgrada i stablima, kojima su pružili da su ti i da žele zaštititi svoja prava.

S obzirom na to da je sve uradeno tajno, još se ne zna ko je ispisao grafite. U Operativnom centru Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona Sarajevo jučer su nam kazali da nisu upoznati sa slučajem te da im još niko

Jedan od natpisa nedaleko od Narodnog pozorišta (Foto: S. Saleirović)

od građana nije prijavio natpise. Pokušali smo kontaktirati i odgovorne u udruženje Q, koje je registrirano kao prvo udruženje gej populacije u BiH, ali nismo uspjeli saznati ko je organizator i autor grafita.

No, da Sarajlije nisu sprime prihvati ovu vrstu različitosti, posvjeđoili su sukobi u septembru 2008. godine, kada su pripadnici gej populacije pokušali organizirati "Queer festival". Naime, festival se trebao sastojati od izložbi, koncerata i tribina o pravima ove populacije, ali su navijačke grupe i građani to spriječili. B.B.

Dnevni avaz - 26.08.2012.

Potpisani B.B. navodi kako je sve urađeno „tajno“, pa se još ne zna ko su autori, a da bi se saznalo oni su kontaktirali „odgovorne“ u Udruženju Q „koje je registrovano kao prvo udruženje gej populacije u BiH, ali nisu uspjeli saznati ko je organizator i autor grafita“. B.B. Udruženje Q smatra odgovornim zbog njegove registracije kao prvo udruženje gej populacije. Sem što više nije aktivno, Udruženje Q nikada nije bilo ni registrovano kao udruženje (sam) gej populacije. Nakon što je B.B. odustao od istraživačkog pohoda i pronalaska organizatora grafita, odlučio je da u konsultaciji sa samim sobom izvede zaključak u kojem tvrdi da „Sarajlije nisu spremne prihvati ovu vrstu različitosti, čemu u prilog idu sukobi u septembru 2008. godine, kada su pripadnici gej populacije pokušali organizirati Queer festival, ali su navijačke grupe i građani to spriječili.“ Sem što B.B.-ov tekst nije došao ni u ruke lektora, očigledno ga ni urednik nije pogledao.

Pored niza proizvoljnih tvrdnjih, najviše problema otvara kraj na osnovu kojeg bi neko ko nema predznanja o događajima iz 2008. pomislio da su sve navijačke skupine i sav kantonalni živalj ustali na noge i spriječili Queer Sarajevo Festival, bez spominjanja da je riječ o grupi građana i grupi navijača, te da

je riječ o grupi građana koja je, pozivajući se na vlastita vjerska prava, onemogućavala posjetitelje_ce umjetničkog događaja da u njemu nesmetano učestvuju.

Onda kada se sagovornici_e ne biraju tendenciozno isključivo kao potvrda stavova autora teksta, LGBT temama u bh. štampi najčešće se bave veoma površno. Jedan iz niza primjera je i tekst o nepostojanju diskriminacije u kasarnama u BiH koji je objavljen 18.10.2012. u *Nezavisnim novinama*, str. 10, novinara Daria Stankovića.

**IZ MINISTARSTVA ODbrane BOSNE I HERCEGOVINE
TVRDE DA NISU ZABILJEŽENI DISKRIminacijski SLUČAJEV**

Svi su vojnici naši prava do državljaništva koji odlikuju se hrabrostima

U kasarnama nema seksualne diskriminacije

**Bez izjašnjavanja: Do sada u OS BiH nije
bilo evidentiranih slučajeva seksualne
diskriminacije, precizira u Ministarstvu**

Dario STANKOVIĆ

**BANJALUKA – U Oružanim snagama BiH, u kojima se mogući
ispodni karijeri, oficir ili član
familije bez obzira na seksualnu
orientaciju, nisu obilježeni sluci
diskriminacije.**

Površili su se u Žalstbi za
odobre s javnosti Ministarstvo odbrane BiH navodi da do danas postoji
Oružane snage BiH nisu bila evide-

traju diskriminacije, koji
se u jednostavnoj mreži
zapisuju na poljku, ali i u kojima
druge ostale.

"Bilo je poigrali da približom
prema vjernici nije zahtijevano
da je komandir spremi o seoskomadu
ili nečemu drugom", kaže Dario
Stanković, ministar odbrane BiH.
"Do sada u OS BiH nije bilo
ispodni karijeri, oficir ili član
familije bez obzira na seksualnu
orientaciju, nisu obilježeni sluci
diskriminacije, obozno priznato
prejma vojnika nije zahtijevano
ispunjavanje o seoskomadu specifičnosti", precizira u Žalstbi za odob-

re u jednostavnoj mreži
zapisuju na poljku, ali i u kojima
druge ostale.

"Kako res, nije bilo ni drugih
slučaja diskriminacije, a svaki vojnik
ma pravo da prijavi takve ponu-
de. Čak i novi vojnici u preduzeću Ora-
žanih snaga BiH, u kojima je zahtijevano
na rotu, vješta, potra i morebitno
pripremio. Što znaci, imenovali su
te u jednostavnoj mreži, ne bi treba-
lo da ima problema."

Staković kaže i o ministarstvu
odbrane i regionu, i da se niti syst-
em vojnih strašnica stavlja se potiske-

se i pojedinačnoj mreži,

"Kako res, nije bilo ni drugih
slučaja diskriminacije, a svaki vojnik
ma pravo da prijavi takve ponu-
de. Čak i novi vojnici u preduzeću Ora-
žanih snaga BiH, u kojima je zahtijevano
na rotu, vješta, potra i morebitno
pripremio. Što znaci, imenovali su
te u jednostavnoj mreži, ne bi treba-
lo da ima problema."

Staković kaže i o ministarstvu
odbrane i regionu, i da se niti syst-
em vojnih strašnica stavlja se potiske-

re i pojedinačnoj mreži,

**Pitanje započinjanja
kontaktiranja s pojedincima i njihova
diskriminacija se izlaže u Žalstbi, a
fokus udržavanja je BH i vlasnič-
tva koja se bave zatim ljudskim
pravima.**

Iako je, prava umjetnička ak-
tivista Udržbenja gradom "Stop no-
thing" iz Tuzlja, Čak 35 odsto
poslodaraca odgovorile da nikada

ni nisu u napovjedi", kaže je Pe-
šić. On navodi da je prava shvata
"Gaj stoji ali nije" a predhodno
prethodno je bio proces u kojem
se uključuju i vojnici i vojne organizacije
i to osavje seksualne orijentacije.
Aleksandar Željković iz Hrvatskog pu-
tovanja, u Žalstbi kaže da je pravni spoznati
da je res dobro da se predstavi politika
ko je diskriminacija.

"Ne prepoznajmo ih diskriminaciju, nego ih se registrirajmo,
ali nego nego da ih dešavaju pravni
postupi, kako po pravu pola, tako i
po pravu na drugim pravima", kaže
Zeljković. "Zašto je to potrebno, a
prije svega da razjasni, da se
se sarta za njihove obvezne seksu-
alne orijentacije ili onemogućavanja
napredovanje u karieri.

Nezavisne novine - 18.10.2012.

Baviti se temom seksualne diskriminacije u kasarnama u BiH i zaključiti kako je nema na osnovu informacije dostavljene iz Oružanih snaga BiH jednako je ozbiljno kao i izvještavati o korupciji u zdravstvu na osnovu tvrdnja ministarstva zdravlja ili šefa neke klinike. Bez i jednog pokušaja kontaktiranja LGBT aktivista_ica i isključivo oslanjajući se na zvanične podatke iz OS BiH.

PETAR PEROVIĆ NAŠAO LJUBAV U LONDONU

Srpski meneken iz Velikog brata u gej braku s plesačem Ane Nikolić

Srpski maneken i fotomodel Petar Perović, poznatiji kao Peca iz "Velikog brata", u gej braku je s plesačem Tristantom Tempalom, koji je nedavno snimio spot sa Anom Nikolić, saznao „Blic“.

VESNA DORBEVIĆ

Domaći mediji su ranije nagadali koje je Pečino seksualno određenje, a sada je sve izvesno jer je od sezone prošle godine naš meneken bio u gej braku.

Nakon duže veze sa svojim sačem koju su imali i sa Nadeždama Blagojević, Peca je u Londonu i smanjio stao sa njim pred matičara.

Par nije ni krio da su u vezi, pa je tako jedan britanski sat u zvaničnom čestitaju braku tako i odobrenju Tristantom profesionalnim uspešima.

Zanimljivo je da su Peca i njegov partner zajedno stigli u Srbiju zbog snimanja spota sa Anom Nikolić. Od momenta kada su sleteli na beogradski aerodrom, još pre doseganja letišta, nisu se razdvajali. Srpski muzičar je sve vreme uz svog izabranika, pa se tako pojavljivao s njim u svim televizijskim gostovanjima i emisijama. Iako kamara zabeležila kako Peca Tristantu pomaze na snimanju spota, asistirajući mu da se obuče, kako da se izstavi dobro pozne fotografije.

Peca, koji se vec 18 godina bavi manekenstvom, dospeo

a poseban uspeh, ali je svoju popularnost iskoristio da se pojavi u spotu Kaje Leontine,

prve priče da je maneken homoseksualac. I po red fotografski iz gej kluba, on nije

Aleksandrom Brku, s kojom

je i snimio spot. Peca se u dva navrata fotografisao za

a u "Refresheru" je na dve strane prikazana i reportaža koja je napravljena iz

i njegov partner Tristan Tempelj često je u društvu lepotica. Tako je nedavno na-

Blic - 21.06.2012.

Dajemo kratki osvrt na način na koji se u balkanskom prostoru tretira međunarodni uspjeh domaćih ljudi - uspjeh i po stvarnim i po estradnim kriterijima. Da je kojim slučajem Peca otisao trbuhom za kruhom u bijeli svijet i da se iz njega vratio manje uspešan nego što je otisao, ali sa istospolnim supružnikom, u duhu balkanskog izvještavanja bez sumnje bi bio negativno etiketiran. Oduševljenje Pecinim (nadimak u službi familijarnosti) gostovanjem u domovini može se jedino objasniti tim da je tekst pisao PR neke od pjevačica koje se spominju.

Jednak je broj tekstova koji se odnosi na Bosnu i Hercegovinu i bavi temama vezanim za LGBT populaciju i onih u kojima se novinari bave filmom „Parada“ reditelja Srđana Dragojevića (28 tekstova). Iako su mu mnogi zamjerili zbog stereotipnog portretiranja gejava i lezbejki i relavitiziranja odgovornosti

učesnika u ratu, ako ne zbog bilo čega drugog, „Parada“ je važna zbog medijske pažnje koju je izazvala što za posljedicu ima veću zastupljenost LGBT vrijednosti u domaćoj štampi. Opet se treba vratiti na nekoliko puta spominjani intervju sa Mimom Simić objavljen u magazinu Dani. Povodom Parade i stereotipa u filmu ona kaže:

„Stereotipi su, nažalost, simbolički jezik koji govore i razumiju svi. A mainstream mediji, pogotovo tako skup medij kao što jeigrani film, nerijetko mora posezati za stereotipima da bi iskommunicirao i isplatio željenu poruku. Tako su pederi i lezbe na postjugoslovenskom filmu redom bivali metaforama za neke druge (prepostavljeno ozbiljnije) probleme poput (poslije)ratnog nasilja i nacionalizma), tranzicije, patrijarhata itd. Filmovi koji su nakon brojnih desetljeća celuloidne šutnje, napokon izvukli pedere i lezbe na svjetlo dana (hrvatski *Fine mrtve djevojke*, srpski *Diši duboko*, bosanski *Go West*, slovenski *Čuvari granice*) nisu se istinski zanimali za pedersku i lezbijsku “egzistenciju” niti se njome bavili - oni su svoje protagonist(ic)e instrumentalizirali i preko njih (kao žrtava) prelamali “važnije” društvene traume. To opet, na neki način, frustrira jer su peder i lezbijska opet samo sredstvo, posrednici, kuriri, nikad zapravo aktanti, protagonisti u punom smislu te riječi i funkcije. „Parada“ je dobro napravljen film koji ima određenu “normalizacijsku” dimenziju i možda će uistinu nekome pokrenuti kotačice u glavi da nije baš OK mlatiti pedere - ali to je prije svega lukav i iskalkuliran film kojemu je glavna svrha povratiti gledateljsko tržište bivše Jugoslavije i osvojiti ono zapadno. Teme pederluka kao simbola tranzicije - tu je zlatna žila u koju je Dragojević zagrizao umnjacima.“

Sam Srđan Dragojević naglašavao je kako će (pored brojnih nagrada na domaćim i međunarodnim festivalima) najveći uspjeh filma „Parada“ biti uspješno održavanje ovogodišnje Parade ponosa u Beogradu (što se nije desilo). U *Euro Blicu* (14.02.2012.) povodom prikazivanja filma na Berlinaleu, Dragojević kaže: „Parada nije film za liberale, već za homofobe. Do njih ne možete dopreti hermetičkim umetničkim filmom, već kroz zabavu. Ja sam po profesiji psiholog i na svoje filmove gledam kao na terapeutsko sredstvo.“ Na tvrdnju da su likovi stereotipni, Dragojević je rekao da su se i Molijer i Šekspir služili stereotipnim likovima jer oni najlakše dopru do ljudi.

Ovaj dio analize završavamo ilustracijom jednog primjera o „popunjavanju“ prostora. Dok su gotovo sva politička i pravna pitanja vezana za LGBT osobe neriješena, dok o bh. LGBT

osobama ima tekstova koji se mogu nabrojati na prste jedne ruke i dok se na ovu populaciju gleda isključivo kroz stereotipe, dotle se u bh. novinama, ponekad, vijesti o seksualnim manjinama traže na web stranicama koje čak i nemaju za cilj ozbiljno izvještavanje. Evo primjera preuzimanja „vijesti“ (tekst na engleskom je preuzet sa web stranice <http://www.the-gutters.com/comic/287-sebastian-cichon>, a preuzeo ga je i predstavio kao vijest *Press RS*, 03.05.2012, str. 27) i da ne bi bilo zabune, stavio sliku na kojoj je Betmen sa svojim pomoćnikom.

Mračni vitez Scenarista stripa potvrdio tračeve

Betmen je gej

Scenarista stripa „Betmen“ Grant Morison smatra da je „mračni vitez“ zapravo „veoma, veoma gej“.

Morison je u intervjuu magazinu „Plejboj“ potvrdio glasine koje već godinama kruže o Betmenovoj seksualnoj orientaciji. Prema njegovim rečima, ideja da su Betmen i Robin zapravo par uopšte nije toliko budalasta jer je maskirani borac protiv zla homoseksualac.

- On je veoma mračan lik, bogat i seksualno devijantan. Homoseksualizam je deo Betmena. Ne koristim reč ‘gej’ u pejorativ-

nom smislu, ali je Betmen veoma, veoma gej - rekao je Morison.

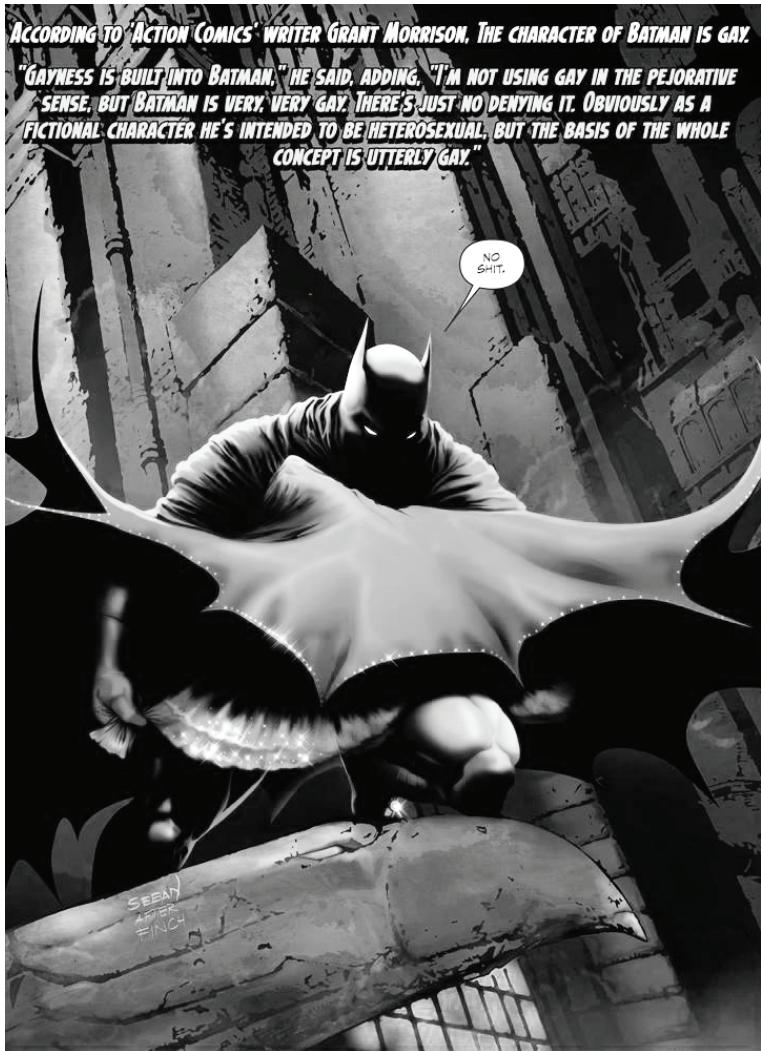
Prema njegovim rečima, portreti to je nemoguće.

- Očigledno je da je kao izmišljeni lik on trebalo da bude heteroseksualan, ali je koncept celе priče potpuno gej - rekao je on.

Morison smatra i da je Betmenova homoseksualnost deo njegove univerzalne privlačnosti.

- Sve ove žene ga ‘startuju’ i nose fetiš odeću i skaču po krovovima kako bi doprle do njega, a njega baš briga i više ga interesuje da se druži sa matorcem i klincem - rekao je Morison.

Press RS - 03.05.2012.

Press RS - 03.05.2012.

4. TEORIJSKI OSVRT NA OBRASCE I CILJEVE IZVJEŠTAVANJA

Tekstovi objavljivani tokom godinu dana u medijima o LGBT temama iznova potvrđuju neke od klasičnih ideja Guy Deborda o društvu spektakla u kojem živimo. Kako autor piše - spektakl kroz masovna komunikacijska sredstva, koja su inače samo njegova površna manifestacija, donosi opći raskol društva, razvijajući ovu ideju dalje kroz povezanost sredstava klasne vladavine sa diplomatskim prikazivanjem različitih hijerarhija u društvu. Ovim tekstrom, sve vrijeme, pokušavamo pokazati kako činjenice iz medijskog izvještavanja o seksualnim manjinama od istine postaju laž u stvarno izokrenutom svijetu. Debord dalje kaže da „ono što se vidi dobro je, a ono što je dobro, vidi se“, a stav koji se zahtjeva od nas jeste pasivno prihvatanje činjenica jer se ideje predstavljaju bez odgovora. Zapravo je naš pristanak već nametnut monopolom spektakla nad pojavnosću, načinom na koji se pojavljuje, koji ne ostavlja nimalo prostora za bilo kakve odgovore.¹¹ I kako ovaj autor gotovo poetski poentira vezano za ideju mentalne pasivnosti ljudi pred spektakularnošću sadržaja – „Tautološki karakter spektakla potiče iz činjenice da su njegov cilj i njegova sredstva identični. To je sunce koje nikada ne zalazi nad

---

11 Parafraza 12. stava iz *Društva spektakla*.

carstvom moderne pasivnosti.¹²

Dakle, dominantni obrasci, načini i ciljevi izvještavanja o LGBT populaciji i temama se kreću unutar ideja da čitateljice i čitatelje treba iznenaditi, zabaviti, prenijeti im negativnu poruku o detaljima iz života LGBT ljudi, prenijeti im, eventualno, pozitivnu poruku o pomacima vezanim za LGBT prava i povrh svega – uvjeriti ih da su teme vezane za život LGBT osoba manje politički važne jer se, osim ako nije riječ o ubistvu, gotovo bez izuzetka nalaze u drugoj polovini novina. Dalje, kako je to primijetila i Masha Durkalić, a i mi u svojoj analizi medijskog izvještavanja, sveobuhvatni pristup LGBT temama jeste tradicionalan i patrijarhalan. Veliki broj tekstova sasvim otvoreno osuđuje LGBT populaciju, te zagovaraju ideju da im ne treba dozvoliti usvajanje djece, brak, kao i sve druge stvari koje su garantirane heteroseksualnim osobama. Nedopustivo je to što se u nekoliko tekstova pojavljuje biranje sugovornika_ca s negativnim stavovima, do te mjere da se negdje ne može čuti ni jedan glas druge strane, čime se krše elementarni propisi novinarstva o pristupanju nekoj temi. Prisutno je i dosta govora mržnje, stavljeno u tuđe komentare, čime se novinari_ke i urednici_e, zapravo, štite od mogućih sankcija i osuda, za neetičko izvještavanje.¹³

U odnosu na prošlogodišnju (2011.) praksu jednostranog pisanja o LGBT temama, u ovoj godini se u bosanskohercegovačkim novinama pojavilo nekoliko tekstova, koji su na korektan, etički i profesionalan način pokazali „drugu stranu“ priče o LBGT osobama – intervjusu dvije žene koje odgajaju i dijete, te intervjusu sa jedinom osobom koja je javno rekla da je gej (oba teksta iz *Azre* – tekst „Ja sam gay“ 15.2.2012.).

12 Citat iz 13. stava. Isto.

13 Publikacija *Rozni izvještaj: Stanje LGBT ljudskih prava u BiH u 2011. godini*, tekst Masse Durkalić. str. 47. (parafraza)

PREPORUKE I ZAKLJUČCI

U skladu sa novinarskom etikom, kao i savremenom teorijom vezanom za novinarstvo, te kroz primjere korektnih i etički problematičnih primjera bavljenja LGBT temama, istaći ćemo nekoliko značajnih ideja vezanih za načine na koje se može poboljšati izvještavanje o LGBT osobama.

Ističemo da se LGBT osobe trebaju prikazivati po istom principu kao i heteroseksualne – kroz svoja interesovanja, profesije, dostignuća, djela, a ne isključivo kroz svoju seksualnost, kroz koju se analizira sve što LGBT osobe rade ili jesu.¹

1 Janus, Noreene Z. *Research on sex roles in the mass media: toward a critical approach.*(u pitanju je parafraza onoga šta Noreene Janus navodi šta bi doprinijelo da medijski sadržaji budu manje seksistički i diskriminatory).

Kada se piše o pravima LGBT osoba, mora se uvijek imati u vidu zakonska regulativa koja se odnosi na seksualnu orijentaciju jer u Bosni i Hercegovini postoje zakoni koji zabranjuju svaki vid diskriminacije vezano za seksualnu orijentaciju osobe i neophodno je da novinari_ke znaju za to i da ne podržavaju, implicitno ili javno, stavove o protivljenju uvođenja antidiskriminacijskih zakona i njihovoj implementaciji, uz argumente (tipične za anti-gej aktivist_ice) da su prava LGBT osoba neka „posebna prava“.

LGBT osobe ne zahtijevaju da imaju bilo kakva posebna prava – LGBT osobe žele jednaka prava, jednaku zaštitu i jednake mogućnosti za dokazivanje svojih sposobnosti.

Jezik kojim se pišu tekstovi vezani za LGBT teme često je, čak i u afirmativnim tekstovima, problematičan, politički nekorekstan

i pogrdan.¹⁴ Ovdje navodimo primjer samo najfrekventnije riječi - „homoseksualizam“ koja se koristi potpuno nepravilno i problematična je i iz političkog i iz etičkog i iz smisaonog ugla. Naime, termin „homoseksualizam“ ne postoji, baš kao što ne postoji ni pojam „seksualizam“. Korištenje ovog termina ukazuje na slaganje sa ideologijom homofobije jer se ovakvim terminom pokušava dokazati da se prava LGBT osoba trebaju ukinuti jer je u pitanju neki štetni poredak, „izam“ ili poremećaj. Ispravan termin je homoseksualnost ili istospolna orientacija ili LGBT osobe. Poželjno bi bilo da se koristi „gej“ ili „lezbejka“ ili „biseksualna osoba“ kako bi se opisale osobe koje privlače osobe istog spola.

Molimo vas da izbjegavate korištenje riječi „homoseksualizam“ osim u direktnim citatima, uz naglašavanje/komentar da je ova riječ ciljano izmišljena, pogrdna i uvredljiva. Dakle, preporučljivi termini su: „homoseksualnost“, „homoseksualne osobe“, „gej“, „gej muškarac“ ili „lezbejka“, „gej osoba/ljudi“, „LGBT osobe/ljudi/zajednica“.¹

1 Isto, Čaušević, Zlotrg. str. 107.

Fotografije koje prate i treba da ilustruju tekst, kako pokazuje praćenje medija u godinu dana, biraju se tendenciozno u namjeri da se tema prikaže u zabavnom, šokantnom ili lascivnom svjetlu, te da se LGBT poveže isključivo sa seksualnošću, što rezultira time da se uz ozbiljne teme mogu naći slike gotovo potpuno obnaženih osoba, slike sa fokusom na dijelu tijela gdje je spolni organ, prenaglašeno našminkane osobe, a koje su preuzete iz jednog sasvim drugog (kulturnog) konteksta, itd.

Neophodno je da se LGBT teme iz Bosne i Hercegovine češće nalaze u domaćim medijima. Ipak, pohvalno je da se broj pisanja u bh. medijima o bh. LGBT temama povećao u odnosu na prošlu godinu.

Dešavanja u regiji jesu značajna i za BiH, posebno ona koja se tiču društvenih pitanja, pravnih aspekata i ideologije koja je za ili protiv LGBT zajednice i ona s pravom zauzimaju dobar dio medijskog prostora, ali bi se pisanja o tome koja je pjevačica

14 Više o *Uputama za korištenje senzitivnog jezika i politički korektnе terminologije* i drugim temama koje su izuzetno važne za struku, pogledati u publikaciji: *Izvan četiri zida - Priručnik za novinarke i novinare o profesionalnom i etičkom izvještavanju o LGBT temama*, Sarajevski otvoreni centar, Sarajevo, 2012. str. 106- 111.

pjevala u kojem gej klubu (u regiji) ili koja poznata strana ličnost iz svijeta zabave ima istospolna seksualna iskustva, u budućnosti trebalo zamijeniti pisanjima o kulturnim, društvenim, pravnim i političkim pitanjima LGBT ljudi u Bosni i Hercegovini.

I na kraju, problem diskriminatornog izvještavanja o LGBT osobama u medijima ne treba razumijevati samo kao jednostavnu opresiju heteroseksualne patrijarhalne kulture nad različitim i drugačijim kulturama. Uvijek treba imati u vidu kompleksnu historijsku ravan – patrijarhalno insistiranje na krutim heteroseksualnim običajima ponašanja (heteroseksizam) jeste moćni mehanizam prisile, kontrole i obnavljanja klasnog sistema kroz matrice kapitalizma.

Za dublje razumijevanje izrazito negativnog odnosa prema LGBT osobama, odgovore možete potražiti u izdanju: *Izvan četiri zida : priručnik za novinarke i novinare o profesionalnom i etičkom izvještavanju o LGBT temama*, priredila Lejla Huremović, Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar, 2012.

LGBT RJEČNIK

Aktivizam

Političko uvjerenje da djelovanje na individualnoj ili kolektivnoj ravni može izazvati socijalne i političke promjene. Aktivistički stavne poriče značaj konvencionalnih institucionalnih struktura (pravo, mediji, obrazovanje itd.), nego podstiče ljudе da im pristupe direktnо. Iako aktivizam po definiciji nije nužno radikalан, on se najčešće javlja u domenu u kojem je neki oblik diskriminacije postao odveć represivan, te se zbog toga nerijetko suprotstavlja odnosima moći koje teže da održe *status quo*.

Asimilacija

Krilo lezbejske i gej politike koje naglašava da ne postoje neke značajne razlike među heteroseksualcima_kama i homoseksualcima_kama. Uvjerenje koje ovdje vlada izražava se u nadi da će lezbejkama i gej mušarcima, ako se budu ponašali na način koji je za dominantnu kulturu prihvatlјiv, kad-tad biti omogućen ravnopravan pristup svim resursima i privilegijama, dostupnim heteroseksualnoj većini. No, kako je društvena prihvatlјivost nešto što počiva na kontingentnim faktorima poput klase, rase i roda, asimilacione tendencije često trpe osudu da ih promoviraju upravo najmanje ugroženi pojedinci (bijeli muškarci srednje klase).

Bifobija

Iracionalan strah, netolerantnost, prerasude i/ili diskriminacija prema biseksualnim osobama koje provode heteroseksualne (u tom slučaju često je sinonimna sa homofobiјom) ili homoseksualne osobe.

Biološki spol

Određenje determinirano hromozomima (XX, XY), hormonima (estrogen i progesteron, testosteron) i unutrašnjim i spoljašnjim genitalijama (vulva, klitoris, vagina, testisi i penis). Konstruktivističke teorije tvrde da je spol (kao i rod i rodne uloge) konvencija (društvena konstrukcija).

Biseksualna osoba

Osoba čija je seksualna orijentacija usmjerena prema osobama oba spola, odnosno osoba koju seksualno i/ili emocionalno privlače osobe oba spola.

Coming out

Sintagma koja potiče iz fraze *coming out of the closet*, već se ustaljeno upotrebljava u značenju javnog i otvorenog istupanja i afirmiranja vlastite (homo)seksualne orijentacije. Javlja se u dvije ravni: kao samootkriće i kao manje ili više javna obznana. Izlaženjem iz čutanja izlazi se iz izolacije i negiranja, i objavljuje se drugima pravo na drugačiji život. U aktivizmu ili queer teoriji, coming out zadobija dimenziju političkog čina opiranja i suprotstavljanja tradicionalnim stavovima.

Druga porodica

Mreža prijatelja, partnera/partnerki i bivših partnera-partnerki od kojih LGBT osoba traži (i dobija) podršku, ponekad da bi nadoknadila ono što joj je uskraćeno u njenom primarnom okruženju.

Diskriminacija

Diskriminacija je svako razlikovanje, isključivanje, ograničavanje i svaki oblik stavljanja u nepovoljan položaj osobe ili grupe osoba. Različiti su osnovi, odnosno karakteristike po kojima se osoba ili grupa osoba dovodi u nepovoljan položaj (spolna orijentacija, rodni identitet, rodno izražavanje, spol, dob, političko opredjeljenje i sl.)

Posredna Diskriminacija

Posredna diskriminacija podrazumijeva svaku situaciju u kojoj, naizgled neutralna odredba, kriterij ili praksa, ima ili bi imala efekat dovođenja nekog lica ili grupe lica u nepovoljan ili manje povoljan položaj u odnosu na druga lica.

Neposredna diskriminacija

Neposredna diskriminacija je svako različito postupanje ili propuštanje postupanja kada je neko lice ili grupa lica dovedena ili je bila ili bi mogla da bude dovedena u nepovoljni položaj za razliku od nekog drugog lica ili grupe lica u sličnim situacijama.

Institucionalizirana diskriminacija

Društveni sklop koji se ogleda u institucijama moći (jezik, mediji, obrazovanje, ekonomija, religija i dr.) koje favoriziraju jednu grupu (ili jedan sistem odlika) naspram drugih. Savremena teorija se u načelu slaže da je ta "grupa" grupa bijelih (rasa) heteroseksualnih (orientacija) muškaraca (rod) srednjih godina (starosna dob) pripadnika srednje ili srednje-više klase (klasa). Svi koji na ovaj ili onaj način odstupaju od date "grupe", tretiraju se kao manjina (čak i kada formiraju grupu koja je od ove brojnija). Moć te grupe, čak i nad približno jednakim (recimo, crni muškarci sa svim navedenim odlikama) ili većim grupama (žene uopće), održava se putem spomenutih ustanova.

Višestruka diskriminacija

Opisuje diskriminaciju koja se dešava na temelju nekoliko osnova odvojeno (na primjer, ista osoba može doživjeti diskriminaciju na osnovu seksualne orientacije, rodnog identiteta, rasnu diskriminaciju, itd.). Odnosi se na situaciju u kojoj postoji više osnova diskriminacije u isto vrijeme, te ih je teško razdvojiti i posmatrati odvojeno.

Uznemiravanje

Uznemiravanje se smatra diskriminacijom u svakoj situaciji u kojoj ponašanje vezano na osnovu rase, boje kože, jezika, vjere, etničke pripadnosti, nacionalnog ili socijalnog porijekla, veze s nacionalnom manjinom, političkog ili drugog uvjerenja, imovnog stanja, članstva u sindikatu ili drugom udruženju, obrazovanja, društvenog položaja i spola, spolnog izražavanja ili orientacije ima za svrhu ili čiji je efekat povreda dostojanstva lica i stvaranje zastrašujućeg, neprijateljskog, degradirajućeg, ponižavajućeg ili uvredljivog ambijenta.

Spolno uznenemiravanje

Spolno uznenemiravanje je svaki oblik neželjenog verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja spolne prirode čiji je cilj ili efekat povreda dostojanstva lica, posebno kada će se njime

stvoriti zastrašujući, neprijateljski, degradirajući, ponižavajući ili uvredljiv ambijent.

Mobing

Mobing je oblik nefizičkog uznemiravanja na radnom mjestu koje podrazumijeva ponavljanje radnji koje imaju ponižavajući efekat na žrtvu, čija je svrha ili posljedica ili degradacija radnih uslova ili profesionalnog statusa zaposlene osobe.

Segregacija

Segregacija je djelo kojim (fizičko ili pravno) lice odvaja druga lica na osnovu rase, boje kože, jezika, vjere, etničke pripadnosti, nacionalnog ili socijalnog porijekla, veze s nacionalnom manjinom, političkog ili drugog uvjerenja, imovnog stanja, članstva u sindikatu ili drugom udruženju, obrazovanja, društvenog položaja i spola, spolnog izražavanja ili orientacije u skladu sa definicijom diskriminacije.

Drag

Riječ se izvorno koristila u Šekspirovom Glob teatru kao oznaka za glumce koji su imali ženske uloge (kako glumica nije bilo). Termin se u načelu odnosi na kostim i preraštanje (otuda fraza *in drag* – prerašten u odjeću suprotnog spola). Njime se prije svega referiše na muškarce koji na ovaj ili onaj način nastupaju, oponašajući žene, i time sprovode rodni performans čime demonstriraju fluidnost rodnog identiteta koji se inače po definiciji smatra “fiksiranim”.

Drag-kralj

Lezbejka/strejt žena koja simulira muškarca.

Drag-kraljica

Gej/strejt muškarac koji simulira ženu.

Gej (gay)

Osnovno značenje termina je razdragan, veseo. U 19. vijeku zadobija novo značenje: ženske prostitutke su s prezidrom nazivane “vesele (gej) žene”, pa se taj atribut pripisivao i muškarcima koji su se služili njihovim uslugama i muškim prostitutkama. Ranih godina 20. vijeka nekolicina muškaraca i žena iz SAD-a prisvaja taj izraz kao zamjenu za klinički naziv homoseksualna osoba. Riječ ulazi u široku upotrebu šezdesetih i sedamdesetih godina 20. vijeka, kada mediji prihvataju zalaganja gej pokreta

da se izraz homoseksualac, koji koriste psihijatri pri dijagnozi mentalnog oboljenja, zamjeni rječju gej.

Gej muškarac

Muškarac kojeg seksualno i/ili emotivno privlače isključivo osobe istog spola. Zbog historijske opterećenosti termina "homoseksualac", preporučuje se da se koristi ovaj neutralni termin.

Genderfobija

Diskriminacija na bazi roda (rodnih uloga, izražavanja i normi) koja proističe iz neprihvatanja i negiranja prava individua na ličnu koncepciju spolnog/rodnog identiteta i izražavanja.

Govor mržnje

Govor mržnje protiv LGBT osoba odnosi se na javno izražavanje koje podrazumijeva širenje, promoviranje ili opravdavanje mržnje, diskriminacije ili neprijateljstva prema LGBT osobama - na primjer, izjave političkih i vjerskih vođa ili mišljenja drugih društvenih autoriteta koja se objavljuju u štampi ili na internetu, a koja imaju za cilj poticanje mržnje.

Heterofobija

Iracionalni strah, netolerantnost, prerasude i/ili diskriminacija prema heteroseksualnim osobama, institucijama koje su zasnovane na heteroseksualnim odnosima (brak, porodica) ili institucijama koje podržavaju ove odnose (crkva, država).

Heteroseksizam

Stav da je heteroseksualnost jedina validna seksualna orijentacija. Heteroseksizam se često ispoljava u formi ignorisanja LGBT osoba.

Heteronormativnost

Može se definirati kao pretpostavka da su svi heteroseksualni, odnosno, da je heteroseksualnost idealna i superiorna u odnosu na homoseksualnost ili biseksualnost. Heteronormativnost također uključuje privilegiranje normativnog izražavanja roda - ono što je nužno ili nametnuto pojedincima/kama kako bi ih percipirali ili prihvatali kao "pravog muškarca" ili "pravu ženu", tj. u okviru jedinih dostupnih kategorija.

Heteroseksualna osoba

Osoba čija je seksualna orijentacija usmjerenja prema osobama suprotnog spola, odnosno osoba koju seksualno i/ili emotivno privlače isključivo osobe suprotnog spola.

Prinudna heteroseksualnost

Sintagma nastala u teoriji lezbejskog feminizma (Edrijen Rič) koja upućuje na složene mnogostrukne forme odnosa među ženama. Po lezbejskim feministkinjama, žene su doslovno prisiljene na heteroseksualnost, odnosno ulogu seksualnog, emotivnog i fizičkog (rad u kući i staranje nad porodicom) služenja muškarcu. S druge strane, historijskim potiskivanjem govora o životu lezbejki i žena koje su živjele nezavisno od muškaraca, i blagodareći verbalnim i fizičkim napadima na te žene, heteroseksualnost se nudila kao jedina opcija. Ovaj je koncept u lezbejskom feminizmu bio ključ za tumačenje načina na koji funkcioniše patrijarhat. Od sredine osamdesetih godina prošlog vijeka, sve češće ga koriste i gej muškarci da bi opisali automatsku pretpostavku o tome da je svako bez razlike heteroseksualan_a.

Homofobija

Iracionalni strah, netolerantnost, prerasude i/ili diskriminacija prema prema gej muškarcima i lezbejkama (i biseksualnim osobama [vidjeti bifobija]). Manifestira se kao neupitna vjera u superiornost heteroseksualnosti, koju podstiču kulturne i institucionalne društvene prakse. Ta vjera rađa nasilje prema neheteroseksualnim osobama koje se opravdava uvjerenjem u vlastitu superiornost (i njihovu inferiornost). Nasilje se ogleda u verbalnim i fizičkim napadima, oduzimanju potomstva neheteroseksualnom roditelju, diskriminaciji pri zaposljavanju, plaćanju poreza, umirovljenju, imigracionom postupku itd. Ovi oblici diskriminacije su ono što spada u društveni domen i mnoge homofobične osobe poricat će da u tome uzimaju udjela. Međutim, homofobija se lako prepoznaje na pojedinačnom nivou u svakodnevnim situacijama, recimo, kada za neku ženu mislimo da je lezbejka samo zato što nije u stanju da pronađe muškarca ili zato što želi da bude muškarac; ili kada osobu koja je lezbejka ili gej muškarac ne posmatramo kao cijelovitu ličnost, nego isključivo na osnovu njihove seksualne orijentacije.

Internalizirana homofobija

Internalizirana mržnja prema sebi, koja nastaje kao posljedica prihvatanja negativnih stereotipa koje stvara opresivna zajednica.

To podrazumijeva često konfliktna osjećanja da su nestrejt osobe u srži loše i inferirone ili da su superiorne i ekskluzivno dobre; da na čitavom svijetu nema sigurnog prostora; da se može vjerovati samo pripadnicima_ama grupe i da se pripadnicima_ama iste grupe ne smije ni po koju cijenu vjerovati; da se radi sigurnosti zauvijek treba skrivati; da radi sigurnosti svuda i uvijek treba istupati i otkrivati svoju orijentaciju itd.

Homoseksualac

Zastarjeli klinički termin za osobe čija je seksualna orijentacija usmjerena prema osobama istog spola, odnosno osoba koju seksualno i/ili emocionalno privlače osobe istog spola. Termin je neprikladan i mnogi gejevi i lezbejke smatraju da je uvredljiv. Bolji termini su “gej (muškarac)/gejevi” i “lezbejka”.

Situaciona homoseksualnost

Seksualno ponašanje koje je drugačije od uobičajenog ponašanja neke osobe, a javlja se uslijed boravka u socijalnom okruženju koja čine isključivo osobe istog spola, kao npr. vjerske ili druge škole koje pohađaju isključivo studenti_ice i učenici_ce istog spola, zatvori, seks sa partnerom_kom istog spola za novac itd.

Interseksualna osoba

Osobe koje su rođene s hromozomskim, hormonskim ili genitalijskim karakteristikama koje ne odgovaraju zadatim standardima “muške” ili “ženske” kategorije, zbog svoje seksualne ili reproduktivne anatomije. Ova riječ je zamjenila pojam “hermafrodit”, koji je obimno korišten od strane liječnika tokom 18. i 19. vijeka i koji se danas smatra nestručnim. Interseksualnost može poprimiti različite oblike i obuhvatiti različita stanja interseksualnih osoba.

Lezbejka

Žena koju seksualno i/ili emotivno privlače druge žene. “Lezbejka” je jedan od najstarijih i najpozitivnijih termina za homoseksualne žene, što u lezbejskoj feminističkoj teoriji ne označava samo seksualni identitet koji se sukobljava s konvencionalnim rodnim očekivanjima od žena, nego i društveni i politički identitet izgrađen u opoziciji prema muškom šovinizmu, patrijarhatu, heteroseksizmu i falocentrizmu. Sama riječ potiče od imena grčkog ostrva Lezbos gde je rođena pjesnikinja Safo koja je uz nosila ljubav među ženama.

LGBT

Sveobuhvatni pojam koji se koristi kako bi se označile lezbejke, gej muškarci, biseksualne i transrodne osobe. Pojam označava heterogenu skupinu koja se obično imenuje naslovom LGBT u društvenom i političkom aktivizmu. Ponekad pojam LGBT može biti proširen i uključiti i interseksualne i queer osobe (LGBTIQ).

LGBTIQ

Skraćenica za “lezbejke, gej muškarce, biseksualne, transrodne, transeksualne, interseksualne i queer” osobe.

Mizoginija

Mržnja prema ženama ili ženskom rodu u načelu.

Out

Opisuje osobu koja se seksualno/rodno/spolno identificira u javnom i/ili u profesionalnom životu.

Outirati (autirati)

Čin javnog objavlјivanja da je neka osoba gej, lezbejka ili biseksualna osoba. Većina gej i lezbejske zajednice smatra da je nepristojno i protivi se tome da bilo koja osoba, osim one koja je u pitanju, odlučuje o tome kad će i kome pričati o seksualnoj orijentaciji. Lezbejska i gej zajednica u Bosni i Hercegovini termin “autirati se” također koristi za situaciju kada sam gej ili sama lezbejka odluči nekome da priča o svojoj seksualnoj orijentaciji. Tako, na primjer, može da se kaže da se neka lezbejka autirala ocu, tj. da mu je rekla da je lezbejka.

Patrijarhat

Društveni sistem u kojem muškarci imaju dominantnu ulogu u odnosu na žene. Patrijarhalni sistem vrijednosti i društvenih normi čini temelj na kojem se održavaju postojeći sistemi odnosa moći i privilegija koje se u kontinuitetu dodjeljuju muškarcima.

Peder

U homofobičnoj upotrebi, sleng koji u načelu denotira gej muškarce, a posebno konotira rodni lik slabašnog i feminiziranog muškarca. Sam termin, po nekim, vodi porijeklo od srednjovjekovne prakse spaljivanja sodomita na snopovima pruća (*faggot*). Riječ peder u nehomoseksualnoj upotrebi ima sličnu konotaciju, dok u gej zajednici nije nužno uvredljiva,

nego se često pojavljuje i kao samoafirmativno parodiranje strejt konotacija.

Poliamorija

Mnogostrukе ljubavne veze, otvorene, nasuprot tradicionalnim vezama. Uslov je da sve osobe u ovim odnosima znaju jedna za drugu i da su ti odnosi zasnovani na konsenzusu.

Spol

Klasificiranje na osnovu reproduktivnih organa/funkcija i genitalija na muški, ženski i interseks. Društveno prihvaćeni su samo muški i ženski spol.

Spolni identitet

Individualno identificiranje po pitanju spola i spolne pripadnosti, koji ne zavisi od spola koji je pripisan rođenjem.

Queer

Riječ se prvenstveno odnosi na sve što se razlikuje od konvencionalnog na neki neobičan način (sinonim za čudno, ekscentrično). U početku su konotacije ovog termina u gej upotrebi bile negativne, pa čak i danas postoji otpor prema ovom izrazu, osobito među starijim homoseksualnim osobama. Budući da termin subverzivno razobličuje postojeće, tobože fiksirane modele, odbacujući razlike (svi LGBT su njime bez razlike obuhvaćeni) i identitete (nijedan od LGBT identiteta u njemu nije povlašćen), on postaje sve univerzalnije prihvaćen. Mnoge transeksualne, biseksualne pa čak i heteroseksualne osobe, čija se seksualnost ne uklapa u kulturne standarde monogamnog heteroseksualnog braka, prihvatili_е su ovu oznaku kao "seksualni disidenti_disidentkinje". Queer je ranije u engleskom jeziku korišten kao pogrdan naziv za neheteroseksualne osobe. Ovaj termin su LGBTTIQ osobe zatim preuzele kako bi opisivale same sebe. Neke osobe posebno cijene ovaj termin zato što označava prkos i zato što obuhvata različitost – ne samo gejeva i lezbejki već i biseksualnih, transrodnih i interseksualnih osoba, kao i heteroseksualne osobe koje sebe vide ili žive svoj život van heteropatrijarhalnih normi.

Queer teorija

Škola književne i kulturne kritike, koja se u SAD pojavila početkom osamdesetih godina, duguje svoje intelektualno porijeklo feminističkoj teoriji i francuskim filozofima poput

Mišela Fukoa i Žaka Deride. Queer teoretičari_ke analiziraju sve tipove tekstova u cilju razobličenja temeljnog značenja, distinkcija i odnosa moći u kulturi koja je proizvela tekst. Analize otkrivaju složene kulturne strategije kojima je omogućena regulacija seksualnog ponašanja, što često rezultuje represijom i diskriminacijom seksualnih disidenata_kinja koji krše seksualne tabue ili se ne uklapaju u kulturno sankcionisane rodne uloge. Ciljevi queer teoretičara_ki su destabilizacija kulturnih ideja o prirodnosti, normalnosti, seksualnosti i termina hetero- i homoseksualnosti koji su korišteni u svrhu diskriminisanja osoba koje se nisu saobražavale zapadnom idealu monogamnog heteroseksualnog braka. Queer teorija se mahom vezuje za teoriju društvenog konstruktivizma i u neskladu je sa esencijalističkim postavkama (recimo, teza da je neko po svojoj suštini ili bitnom određenju gej muškarac, odnosno lezbejka) koje postoje unutar starije (ali i novije) konceptualizacije neheteroseksualnog identiteta (vidjeti lezbejski identitet). Neka od najpoznatijih imena u queer teoriji svakako su Džudit Batler, Iv Kosofski Sidžvik, Sindi Paton, Dajana Fas, Leo Bersani i Sajmon Vetni.

Rod

Društveni konstrukt spola koji po definiciji određuje samo društvene uloge muškaraca i žena, to jest osoba muškog ili ženskog spola. Također, individualni konstrukt sopstvenog identiteta/izražavanja koji potvrđuje, negira i/ili prevazilazi društveno zadate i formirane spolne i rodne uloge muškaraca i žena, kao i cijelu binarnu osnovu “muškog” i “ženskog”.

Rodni identitet

Rodni identitet vezuje se za individualno iskustvo u shvatanju sopstvenog spola, što može ali ne mora odgovarati spolu dodijeljenom pri rođenju, a uključuje lični doživljaj tijela i drugih izražaja roda (to jest, “rodno izražavanje”), kao što su odjevanje ili način govora i obraćanja. Spol osobe obično je dodijeljen pri rođenju, a odmah potom postaje socijalno i pravno pitanje. Spol podrazumijeva osobni koncept/konstrukt koji može biti u skladu sa društveno propisanim definicijama u pogledu spola/roda ili ih može negirati, prevazilaziti i mijenjati. Neki ljudi imaju problem pri identificiranju sa spolom dodijeljenim pri rođenju - ove osobe nazivamo “transrodne” osobe. Rodni identitet nije isto što i seksualna orientacija, a transrodne osobe se mogu identificirati kao heteroseksualne, biseksualne i homoseksualne.

Rodno izražavanje

Vizuelna i spoljna prezentacija svake osobe koja se ogleda kroz odijevanje, odjevne ili tjelesne oznake, frizuru, ponašanje i govor tijela.

Seksualna orientacija

Emocionalna i/ili seksualna privlačnost ili naklonost koja može biti prema osobama istog i/ili različitog spola. Izbjegavajte korištenje uvredljivog izraza "seksualna preferencija", koji se često koristi kako bi se impliciralo da je istospolna seksualna orijentacija nešto što se može i treba promijeniti.

Seksizam

Diskriminacija i/ili stavovi, uslovi i ponašanje kroz koje se vrši promocija stereotipa i represivnih društvenih uloga i normi na bazi spola i roda. Posebno se odnosi na norme, vrijednosti, uvjerenja, strukture i sisteme koje marginalizuju i podređuju žene dodjeljujući muškarcima moć, privilegije i preim秉stva. Oblik nasilja koje se nad ženama vrši individualno ili institucionalizovano.

Seksualni identitet

Seksualni identitet odnosi se na to kako sebe nazivamo i percipiramo. Ti nazivi uključuju "strejt", "gej", "bi", "queer", "neodređen_a", "neodlučan_a", "aseksualan_a" i dr. Naše seksualno ponašanje i način na koji sebe određujemo (identitet) predstavljaju stvar mogućeg izbora/odлуke i ne podrazumijevaju samo binarni koncept muško – žensko.

Stil života

Termin koji se često koristi kako bi se degradirali životi gejeva i lezbejki. Izbegavajte korištenje. Kao što ne postoji ni heteroseksualni stil života koji je jedinstven za sve, tako ne postoji ni gej stil života.

Strejt (str8 ili straight)

Označava, prije svega, nešto pravo, bez skretanja (devijacija), nešto nepomiješano, ali i nešto konvencionalno, što ne odstupa od normi koje su prihvачene kao uobičajene, "normalne" i "prirodne". Neutralna oznaka za heteroseksualne osobe u queer zajednici.

Transgender/transrodno

Sveobuhvatni termin koji se koristi kako bi se opisale različite osobe, ponašanja i grupacije koje imaju zajedničko, djelomično ili potpuno suprotstavljanje nametnutim rodnim i spolnim ulogama. Transrodnost se ne odnosi na seksualnu orijentaciju osobe.

Transrodna osoba

Termin za osobe čiji je rodni identitet u nesukladnosti sa spolom koji im je dodijeljen pri rođenju, kao i one osobe koje žele izraziti svoj rodni identitet na drugaćiji način od uobičajenog izražavanja karakteristika spola koji im je dodijeljen pri rođenju. Transrodnost obuhvata one osobe koje osjećaju, preferiraju ili biraju da predstave sebe drugačije od očekivanih rodnih uloga koje im tradicionalno pripadaju na osnovu spola dodijeljenog pri rođenju, bilo kroz način odijevanja, način govora, manirizme, kozmetiku ili modifikacije tijela. Između ostalih, transrodnost se odnosi i na osobe koje se ne identificiraju označama "muško" i "žensko", zatim transeksualne osobe, transvestite i cross-dressere. Transrodnji muškarac je osoba kojoj je pri rođenju dodijeljen "ženski" spol, ali je njegov rodni identitet "muški" ili se nalazi negdje na spektru maskulinskih rodnih identiteta. Transrodnja žena je osoba kojoj je pri rođenju dodijeljen "ženski" spol, ali je njen rodni identitet "ženski" ili se nalazi negdje na spektru ženskih rodnih identiteta. Oznake za seksualnu orijentaciju transrodnih osoba koriste se u skladu sa njihovim rodnim identitetom, a ne u skladu sa spolom koji im je dodijeljen pri rođenju. Heteroseksualni transrodnji muškarac, na primjer, je transrodnji muškarac kojeg privlače i koji bira žene za partnerke. Riječ transrodnost odnosi se na posjedovanje transrodnog identiteta i izražavanja.

Transeksualna osoba

Osoba koja ima jasnu želju i namjeru da promijeni svoj spol, kao i osoba koja je djelomično ili potpuno modificirala (uključuje fizičku i/ili hormonalnu terapiju i operacije) svoje tijelo i prezentaciju, izražavajući svoj rodni i/ili spolni identitet i osjećaj sebe.

Transfobija

Po analogiji sa bifobijom i homofobijom, oblik dijskriminacije, zasnovan na strahu, neznanju i mržnji, usmjeren protiv transeksualnih, transrodnih osoba. Tu predrasudu mogu perpetuirati strejt ljudi, gej muškarci, lezbejke i biseksualne osobe.

Internalizovana transfobija

Karakteristična je za trans osobe koje iskušavaju krivicu, sramotu, nedostatak samopouzdanja, negativnu sliku o sebi, pošto implicitno ili eksplisitno prihvataju društvenu stigmatizaciju.

Transvestija/transvestite/transvestiti

Transvestiti su osobe koje vole da nose odjeću suprotnog spola. Transvestija, tj. preoblačenje nije povezano sa seksualnom orijentacijom. Transvestiti_e mogu biti i heteroseksualne i istospolno orijentirane osobe.

Tranzicija

Predstavlja proces promjene rodnog izražavanja neke osobe u cilju usaglašavanja sa unutrašnjim doživljajem sopstvenog roda.

Trougao/crni trougao/rozi trougao

Tokom Drugog svjetskog rata nacisti su u svojim konlogorima ružičastim trouglom obilježavali gejeve, a crnim trouglom lezbejke, Romkinje i prostitutke. Tokom Drugog svjetskog rata u nacističkim logorima pogubljeno je više desetina hiljada istospolno orijentisanih osoba.

Zastava duginih boja

Simbol jedinstva i različitosti koji se koristi širom svijeta, kao obilježe mirovnog, feminističkog i LGBTTIQ pokreta.

Zločin iz mržnje prema LGBT osobama

Odnosi se na kaznena djela motivirana predrasudama prema određenoj osobi ili grupi osoba. Zločini iz mržnje uključuju zastrašivanje, prijetnje, oštećenja imovine, zlostavljanje, ubistvo ili bilo koje drugo kazneno djelo, kod kojeg je žrtva postala meta napada zbog stvarne ili pretpostavljene seksualne orijentacije ili rodnog identiteta, ili je žrtva povezana, pripada, podržava ili je član_ica neke LGBT grupe. Kod zločina iz mržnje mora postojati osnovana sumnja da je motiv počinio kaznenog djela seksualna orijentacija ili rođni identitet žrtve.

SAŽETAK ANALIZE SADRŽAJA IZVJEŠTAVANJA PISANIH MEDIJA O LGBT TEMAMA

Ova analiza je nastavak praćenja izvještavanja o LGBT temama u bosanskohercegovačkim štampanim medijima, koju drugu godinu zaredom objavljuje Sarajevski otvoreni centar. U periodu od 1. oktobra 2011. do 15. oktobra 2012. godine prikupljana su izvještavanja dnevnih, sedmičnih i petnaestodnevnih pisanih bosanskohercegovačkih medija o temama koje imaju veze sa LGBT osobama i kulturom. U praćenim štampanim medijima o rodnim i seksualnim manjinama pisalo se kroz tekstove različitih žanrova – vijest, izvještaj, intervu, komentar, saopćenje – a u pitanju su bili autorski tekstovi ili agencijske vijesti. Površine koje su tekstovi zauzimali kretali su se od agencijske vijesti u nekoliko rečenica (gotovo polovina svih objavljenih tekstova jeste upravo ovakva), preko autorskih izvještaja, vijesti i komentara na više od pola strane (najčešće vezano za političke implikacije i društvene prilike oko otkazivanja Parade ponosa u Beogradu i 2011. i 2012. godine), pa sve do nekoliko intervjua koji su zauzimali dvije i više strana (svi vezani za osobe iz Bosne i Hercegovine).

Kako je za period juli – decembar 2011. godine urađena analiza medijskog izvještavanja o seksualnim manjinama u BiH (publikacija Rozi izvještaj: Stanje LGBT ljudskih prava u BiH u 2011. godini, Sarajevski otvoreni centar, Sarajevo, 2012, u okviru koje je i tekst Mashe Durkalić „Analiza medijskog izvještavanja o seksualnim manjinama u BiH“ str. 16-47) u ovom tekstu smo period od oktobra do decembra 2011. predstavile uglavnom kroz isticanje najvažnijih zaključaka koji su bili dati u analizi iz 2011. godine. Period od januara 2012. do

15.oktobra 2012. predstavlja okosnicu naših analiza.

U periodu oktobar – decembar 2011. ukupno su objavljena 72 teksta, i to većina upravo u oktobru s obzirom da je tada udarna vijest bila hoće li ili neće biti Parade ponosa u Beogradu. Ista situacija je sa frekventnošću tekstova i tokom 2012. godine – najviše ih je bilo u drugoj polovini septembra i prvoj oktobra. U periodu januar – oktobar 2012. ukupno je objavljeno 450 tekstova. Sve zajedno uzevši, za godinu dana (1. oktobar 2011 – 15. oktobar 2012.) objavljena su 522 teksta. Najveći broj tekstova vezan za LGBT teme (i do 20 u danu) objavljivao se u danima neposredno prije i poslije održavanja Parade ponosa u Splitu i u Zagrebu (juni), te posebno oko najavljivanja, pa otkazivanja Parade ponosa u Beogradu.

Analiza pokazuje da se u bosanskohercegovačkim medijima najviše piše o poznatim ličnostima iz svijeta zabave (raznorazni detalji iz života poznatih osoba koji su na bilo kakav način vezani za LGBT teme) kao i o dešavanjima u regiji (održavanja, najavljivanja i otkazivanja Parada ponosa), a najmanje o ozbiljnim društvenim, pravnim i političkim pitanjima LGBT osoba u Bosni i Hercegovini (od 522 teksta koliko ih je ukupno objavljeno za godinu dana, samo se 28 odnosi na bh. kontekst). Poražava činjenica da se ubjedljivo najviše objavljuju agencijske vijesti vezane za šoubiznis, ali ohrabruje to da se u 2012. godini mnogo više (i kvalitativno i kvantitativno) pisalo o LGBT osobama, u odnosu na 2011. godinu.

Kako bismo što slojevitije predstavile problem diskriminacionog izvještavanja o LGBT osobama u medijima, osim opsežne analize konkretnih novinskih tekstova, predstavile smo i neke od najvažnijih savremenih teorija koje se bave ideološkim i sociološkim ravnima medijske kulture. Teorijski okvir o ideologiji, ulozi, funkciji i ciljevima medija čine ideje sljedećih autora – Guy Debord, Douglas Kellner, Noreene Z. Janus, te klasici – Antonio Gramsci i Louis Althusser, uz neprestano imanje u vidu ideja o poretku diskursa Michel Foucaulta. Teoriju, u ovoj analizi, koristimo da ukažemo na postojanje mnogih teorijskih radova o funkcionisanju medija, koji na interdisciplinarni i kritički način objašnjavaju mehanizme kojima se mediji služe da uspostave željene ideološke i vrijednosne paradigmе (ne postoji „objektivno“ sagledavanje stvari, pa ni mediji, kao ni bilo koja druga oblast nauke, umjetnosti, društva uopće, nisu „objektivni“ i izvan ideologija). Teorijski osrvt na ciljeve izvještavanja kroz sintezu dominantnih obrazaca prikazivanja LGBT osoba u medijima, pokušale smo, također, pokazati i da uvijek treba imati u vidu kompleksnu historijsku ravan patrijarhalnog insistiranja na krutim heteroseksualnim običajima ponašanja, jer heteroseksizam jeste moćni me-

hanizam prisile, kontrole, marginaliziranja svih različitosti i obnavljanja klasnog sistema, bilo simbolički bilo kroz realne matrice.

Štampani mediji u BiH izvještavajući o LGBT temama proizvode i održavaju vrijednosti bh. društva, kreirajući stvarnost služeći se nekolikim obrascima kroz koje prikazuje LGBT osobe: (1) Teme koje nisu vezane za LGBT, ali se, radi širenja mržnje ili želje za senzacijom, povežu sa LGBT kontekstom (najbolji primjer za ovo je pisanje o višestrukom ubistvu koje se desilo u oktobru 2011. na Palama, a centar izvještavanja, i u svim naslovima, o ovom zločinu je bilo pisanje o tome da su ubijeni mladići bili u homoseksualnoj vezi i da ih je ubio treći mladić). (2) Teme vezane za gej parade u Srbiji, Splitu, Zagrebu i svijetu (najveći broj teksta u medijima se odnosi na zabrane Parade ponosa u Beogradu i 2011. i 2012. godine; najave Parada ponosa i kratko izvještavanje o tome kako je proteklo održavanje). (3) Pitanja vezana za LBGT kroz popularnu kulturu i svjetske zvijezde (većina tekstova se odnosi na poznate osobe koje su otkrile da su LGBT ili one koje daju homofobne izjave o LGBT osobama, na poznate pjevačice koje pjevaju u gej klubovima i druge „zanimljivosti“, poput LGBT staračkog doma, LGBT zoo-vrta, LGBT fudbalera i slično). (4) Grupa tekstova u kojima se čitaju pozitivni pomaci vezani za prava LGBT osoba (gay-friendly poslodavci, Obamini stavovi o LGBT pravima, pitanja legalizacije istospolnih brakova, politike nekih fudbalskih klubova, ozbiljno bavljenje društvenim i pravnim problemima LGBT ljudi itd.). (5) Intervjui sa LGBT osobama iz Bosne i Hercegovine. (6) Autorski tekstovi koji su mješavina informacija, proizvoljnosti i predrasuda, a bave se raznoraznim temama – od Slovenije i referenduma, Crne Gore i spota za borbu protiv diskriminacije LGBT osoba do filma „Parada“.

Dvije stvari se nameću – nevjeroatno mali broj tekstova se odnosi konkretno na BiH i pitanja LGBT unutar nje, i ogromna većina tekstova koja, izvještavajući o LGBT temama, kreira sliku osoba i subkulture koja je neozbiljna, tu da zabavi, nasmije, začudi, šokira, potvrdi predrasude. Na taj način se skida odgovornost o ne-pisanju o realnim, životnim, ekonomskim, pravnim i drugim problemima vezanim za nasilje i diskriminaciju, koje trpe LGBT osobe.

Na kraju, kroz preporuke i zaključke, u skladu sa novinarskom etikom i savremenom teorijom o medijima, predložile smo nekoliko konkretnih ideja kojima se može poboljšati kvalitet izvještavanja o LGBT osobama i istakle neophodnost da se LGBT teme iz Bosne i Hercegovine češće nalaze u domaćim medijima, uz konstatovanje činjenice da se broj pisanja u medijima o bh. LGBT temama povećao, u odnosu na prošlu godinu.

SUMMARY OF THE ANALYSIS OF PRINTED MEDIA REPORTING ON LGBT TOPICS OCTOBER 2011 – OCTOBER 2012

This published analysis is the result of the Sarajevo Open Centre's ongoing media monitoring of reporting on LGBT topics in Bosnian-Herzegovinian printed media for a second year in a row. The reports of daily, weekly and biweekly newspapers in B&H about the topics related to LGBT persons and LGBT culture have been gathered in the period from October 1, 2011 to October 15, 2012. In the monitored printed media, topics related to sexual and gender minorities are featured in articles of different genres – news, reports, interviews, commentary, press releases – all authorial articles or agency news. The length of these articles varied from few sentences in the form of agency news (almost half of the published articles have this form) to authorial reports, news and commentaries on more than half a page (most often in connection to political implications and social circumstances surrounding the Belgrade Pride Parade in 2011 and 2012) up to the several interviews that took two or more pages (all of them related to persons from Bosnia and Herzegovina).

Since the analysis of media reporting on sexual minorities in B&H for the period from July 2011 to December 2011 has already been published (a part of publication Rozi izvještaj: Stanje LGBT ljudskih prava u BiH u 2011. godini/ Pink Report: Situation of LGBT Human Rights in B&H in 2011, Sarajevo Open Centre, Sarajevo, 2012, is Masha Durkalić's tekst „Analysis of the media reporting on sexual minorities in B&H“ pg. 16-47),

we have presented the period from October 2011 to December 2011 mainly through emphasizing the most important conclusions that have been given in the 2011's analysis. The framework of our analysis is the period from January 2012 to October 15, 2012.

The total of 72 articles have been published in the period October 2011 – December 2011; most of them in October because the headline was whether or not the Pride Parade would be held in Belgrade. The same is with the frequency of the articles during 2012 – most of them were published in second half of September and first half of October. The total of 450 articles have been published in the period of January 2012 – October 2012. When all is taken into account, 522 articles have been published in a span of a year (October 1, 2011 – October 15, 2012.). The biggest number of articles on the LGBT topics (up to 20 per day) has been published in the days leading to and after the Pride Parade in Split and in Zagreb (in June 2012), and especially around the announcement and then the cancellation of the Belgrade Pride Parade.

The analysis shows that the Bosnian-Herzegovinian media most often write about celebrities (different details about the lives of celebrities that are in any way related to LGBT topics) and about the events in the region (Pride Parades, their announcements and cancellations) and least about the grave social, legal and political issues LGBT people face in Bosnia and Herzegovina (out of 522 articles that have been published during one year, only 28 is related to B&H context). The fact that the most published news are agency news related to showbusiness is concerning but, on the other hand, reporting on LGBT persons in 2012 has been better, both in quality and quantity, when compared to 2011.

To present the problem of discriminatory reporting on LGBT persons in the media in depth, beside the comprehensive analysis of the concrete journalist articles, we have included some of the most relevant contemporary theories on ideological and sociological planes of media culture. The theoretical framework on ideology, role, function and objectives of media is based on the ideas of these authors – Guy Debord, Douglas Kellner, Noreene Z. Janus, and classics – Antonio Gramsci and Louis Althusser, keeping in mind the idea of order of discourse by Michel Foucault. Theory in this analysis is used to point out the existence of several theoretical works on functioning of media, which – in a critical and interdisciplinary way – explain the mechanisms that media use to establish desired ideological and

moral paradigms (there is no „objective“ insight, so media - as any other area of science, art, or society at large – are not „objective“ and exempt of ideology). With the theoretical overview of the objectives of reporting through the synthesis of dominant models of representation of LGBT persons in media, we have tried to point out the necessity of having in mind the complex historical plane of patriarchal insistence on rigid heterosexual rules of conduct because heterosexism is a powerful mechanism of repression, control, marginalizing all the differences and reproduction of class system, either symbolically or through real matrixes.

Printed media in B&H produce and preserve the values of Bosnian and Herzegovinian society through reporting on LGBT topics and creating the reality utilizing several models that represent LGBT persons: (1) Topics not related to LGBT, but – for the purposes of spreading hate or sensationalism – are connected to LGBT context (the best example of this is writing about multiple murder that happened in October 2011 in Pale, and the center of the reporting (and all the headlines) about this crime was writing that the killed men have been in same-sex relationship and that they were killed by a third man). (2) Topics related to Pride Parades in Serbia, Split, Zagreb and the rest of the world (the largest number of texts in the media is related to prohibition of Belgrade Pride Parade in both 2011 and 2012; Pride Parade announcement and short reports on the Parade itself). (3) Issues related to LBGT through popular culture and celebrities (most of the articles are about famous persons who have discovered they are LGBT or those who give homophobic statements, famous singers who sing at gay clubs and other trivia: LGBT retirement homes, LGBT zoo, LGBT football player etc). (4) A group of articles that show positive shift related to the rights of LGBT persons (gay-friendly employers, Obama's views on LGBT rights, marriage equality, policy of some football clubs, tackling relevant social and legal issues LGBT persons face, etc.). (5) Interviews with LGBT persons from Bosnia and Herzegovina. (6) Authorial articles that are a mix of information, prejudice and arbitrariness and deal with different topics – from Slovenia and referendum, Montenegro and LGBT anti-discrimination video clip, to the movie „Parade“.

Two conclusions are evident – a small number of articles is related to B&H and to LGBT issues in B&H and a great number of articles, reporting on LGBT topics, creates the image of frivolous persons and subculture, who are there to entertain, humor,

shock and reaffirm the prejudices. In that way, the journalists free themselves of responsibility of writing about real, everyday, economical, legal and other problems related to violence and discrimination LGBT persons are subjected to.

In the end, through recommendations and conclusions, in accordance with journalist ethics and contemporary media theory, we have suggested few concrete ideas that can improve the quality of reporting on LGBT persons and emphasized the need to include LGBT topics from Bosnia and Herzegovina more often in local media, at the same time acknowledging that the number of articles about LGBT topics in the B&H context has risen when compared to the last year.

KORISNI LINKOVI

NOVINARSKA UDRUŽENJA U BOSNI I HERCEGOVINI:

Vijeće za štampu u BiH

www.vzs.ba

info@vzs.ba

+387 33 272 270

+387 33 272 271

Udruženje novinara Republike

Srpske

www.novinarirs.com

info@novinarirs.com

Tel/Fax: +387 51 215 480

Udruženje/Udruga "BH novinari"

www.bhnovinari.ba

bhnovinari@bhnovinari.ba

+387 33 223 818

Udruga hrvatskih novinara u BiH

ljbkovac9@gmail.com

Društvo novinara BiH

drustvonovinarabih@bih.net.ba

+387 33 559 200

Regulatorna agencija za komunikacije

www.cra.ba/bih

WEB STRANICE I PORTALI U BOSNI I HERCEGOVINI I REGIJI:

BiH:

www.soc.ba

www.okvir.org

www.diskriminacija.ba

www.manjine.ba

www.zendskaposla.ba

www.oneworldsee.org

Srbija:

www.labris.org.rs

www.gsa.org.rs

www.gay-serbia.com

Hrvatska:

www.queer.hr

www.kontra.hr

www.iskorak.org

www.lori.hr

www.gay.hr

Crna Gora:

www.lgbtprogres.me

www.montenegro-gay.me

BILJEŠKE O AUTORICAMA

Jasmina Čaušević (1976). Diplomirala književnost na Filološkom fakultetu u Beogradu. Magistrirala Rodne studije u Centru za interdisciplinarne postdiplomske studije Univerziteta u Sarajevu. Bavi se feminističkim kritičkim analizama lingvistike, književnim teorijama, ljudskim pravima, svjedočenjima o silovanju.

Kristina Ljevak (1980). Po zanimanju komparativistkinja književnosti, po izboru novinarka. Posljednjih dvanaest godina izvještava o kulturi, umjetnosti i ljudskim pravima. Trenutno je zaposlena u Redakciji za kulturu na Federalnoj televiziji. U slobodno vrijeme bavi se promocijom nezavisne kulture i afirmacijom umjetnosti u okviru Udruženja „Zvono”.

EDICIJA LJUDSKA PRAVA SARAJEVSKOG OTVORENOG CENTRA
uređuje Emina Bošnjak

Do sada smo u ovoj ediciji objavili:

Lejla Huremović, Masha Durkalić, Damir Banović, Emina Bošnjak (priredili_e, 2012): Stanje LGBT ljudskih prava u BiH u 2011. godini – Rozi izvještaj.
Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar.

Lejla Huremović (priredila, 2012): Izvan četiri zida, Priručnik za novinarke i novinare o profesionalnom i etičkom izvještavanju o LGBT temama.
Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar.

Jasmina Čaušević, Kristina Ljevak (2012): Čekajući ravnopravnost, Analiza sadržaja izvještavanja pisanih medija o LGBT temama.
Period: oktobar 2011. - oktobar 2012.

Druga izdanja koja su objavljena kao rezultat rada Sarajevskog otvorenog centra (izabrani naslovi):

Saša Gavrić/Damir Banović/Christine Krause (priredili_e, 2009):

Uvod u politički sistem Bosne i Hercegovine: izabrani aspekti.
Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar/Fondacija Konrad Adenauer.

Silvano Moeckli (2010):

Politički sistem Švajcarske: kako funkcioniše, ko učestvuje, čime rezultira. Sarajevo/Zagreb: University Press-Magistrat/Politička kultura.

Prevod na BHS: Saša Gavrić, Azra Salihbašić- Selimović, Damir Banović

Damir Banović/Saša Gavrić (priredili, 2011):

Država, politika i društvo u Bosni i Hercegovini:
analiza postdjeljonskog političkog sistema.

Sarajevo: Universit Press-Magistrat.

Saša Gavrić/Lejla Huremović/Marija Savić (priredili_e, 2011):

Čitanka lezbejskih i gej ljudskih prava.

Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar/Fondacija Heinrich Boell.

Damir Banović (2012):

Prava i slobode LGBT osoba. Seksualna orijentacija i rodni identitet u pozitivnom pravu u Bosni i Hercegovini.

Sarajevo: Sarajevski otvoreni centar.

William G. Naphy (2012):

Born to be gay. Historija homoseksualnosti.

Sarajevo/Zagreb/Beograd: Sarajevski otvoreni centar/Domino/
Queeria.

Prevod na BHS: Arijana Aganović